VUKUFİYET

AV.HİLAL GÜNGÖR CANER GÜNGÖR

"Güncel Mevzuat Işığında Türk İçki Hukuku"

Av.Hilal Güngör & Caner Güngör

VUKUFİYET

"Güncel Mevzuat Işığında Türk İçki Hukuku"

Contents

VUKUFİYET

KÜNYE & YASAL BİLDİRİM

FİKRİ MÜLKİYET VE TELİF HAKLARI

ÖNSÖZ

Hilal & Caner Güngör

İTHAF

TEŞEKKÜR

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 Temel Çerçeve veHukuki Zemin

1.1. Alkol Piyasasının Anayasası: 4250 ve 4733 Sayılı Kanunlara Genel Bakış

1.2. Düzenleyici Kurumların Evrimi: TEKEL'den TAPDK'ya, Tarım ve Orman Bakanlığına Geçiş

1.3. Ruhsatlandırma ve Teminat Sisteminin Temel Mantığı

BÖLÜM 2 Türk Gıda Kodeksi Işığında Ürün Kimlikleri ve Standartlar

2.1. Distile Alkollü İçkiler: Votka, Cin, Viski ve Üretim Kriterleri

2.2. Coğrafi Bir Miras Olarak Rakı: Rakıya Özgü Tanımlamalar ve Üretim Şartları (Gelenekselliğin Korunması)

2.3. Fermente İçkiler Ailesi: Şarap, Bira ve Aromatize Şarapların Mevzuattaki Yeri

2.4. Kalite Kontrol: Analiz Metotları ve Laboratuvar Standartları

BÖLÜM 3 Tesisleşme, Üretim ve İzin Süreçleri

3.1. Tesis Kurma ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri Alma Süreçleri

3.2. Kapasite Şartları ve Altyapı Zorunlulukları

3.3. Üretimde Sınırlar: Fason Üretim Yasakları ve İstisnai Durumlar

3.4. Etil Alkol ve Metanolün Üretimi, Takibi ve Sanayide Kullanımı

BÖLÜM 4 Şişenin Üzerindekiler: Ambalaj, Etiket ve İzlenebilirlik

4.1.Hacim Kısıtlamaları ve Cam Ambalaj Zorunlulukları

4.2. Etiket Okuryazarlığı: Zorunlu İfadeler, Besin Değerleri ve Coğrafi İşaretler

4.3. Sağlık Uyarıları: Ambalaj Üzerindeki Görsel ve Metinsel Uyarı Mesajları Standartları

4.4. Bandrollü Ürün İzleme Sistemi: Kodlanmış Etiketler ve Dijital Takip

BÖLÜM 5 Ticaret, Tedarik Zinciri ve Lojistik

5.1. Dış Ticaret Standardizasyonu: İthalat ve İhracat Prosedürleri

5.2. Toptan Satış ve Dağıtım Yetki Belgeleri

5.3. İstisnai Durumlar: Numune, Fuar ve Sergi Kapsamında Yurt Dışından Ürün Getirme

BÖLÜM 6 Sunum, Tüketim ve Sosyal Alan Düzenlemeleri

6.1. Perakende ve Açık Alkollü İçki Satış Belgeleri Arasındaki Farklar

6.2. Gastronomi ve Servis: Açık Sunum Noktalarında (Bar, Restoran) Kullanılabilen Servis Materyalleri ve Sınırları

6.3. Yaş ve Mesafe Kısıtlamaları: Eğitim ve İbadet Kurumlarına Uzaklık Şartları

6.4. Zaman Kısıtlamaları: 22.00 Sonrası Satış Yasakları ve Mülki Amirin Denetim Yetkisinin Kapsamı

BÖLÜM 7 Görünmezlik Duvarı: Reklam, Tanıtım ve Medya

7.1. Ticari Reklam Yönetmeliği Çerçevesinde Tam Yasaklılık Hali

7.2. Marka, Amblem ve Logo Kullanımının Sınırları (Tabelalar, Araç Giydirmeleri, Promosyon Yasakları)

7.3. Dijital Yayıncılık ve Sosyal Medya: İçerik Üretiminde "Teşvik Edicilik" ile "Bilgi Verme" Arasındaki İnce Çizgi

7.4. Tüketiciyi Doğru Bilgilendirme Hakkı Çerçevesinde İletişim Stratejileri

BÖLÜM 8 İhlaller, Denetimler ve Yaptırımlar

8.1. İdari Süreçler: Belge Askıya Alma, İptal ve İdari Para Cezaları

8.2. Adli Boyut: 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kapsamındaki Suçlar

SON SÖZ

KAYNAKÇA

VUKUFİYET

"Güncel Mevzuat Işığında Türk İçki Hukuku"

Av.Hilal Güngör & Caner Güngör

KÜNYE & YASAL BİLDİRİM

ESER ADI: Vukufiyet: Güncel Mevzuat Işığında Türk İçki Hukuku
YAZARLAR: Av. Hilal Güngör & Caner Güngör
KAPAK TASARIMI & MİZANPAJ: Caner Güngör
YAYIN TARİHİ: Mart 2026, Muğla (1. Basım)
ISBN: 978-625-00-6036-0 (e-kitap)
www.hilalcanergungor.com.tr

FİKRİ MÜLKİYET VE TELİF HAKLARI

Bu eser, kamu yararı gözetilerek ve bilgiye erişimi kolaylaştırmak amacıyla kaleme alınmıştır. Eserin dijital formatı (EPUB/PDF) ücretsiz olarak paylaşıma açıktır. Ancak; Eserin tamamı veya bir kısmı, yazarın yazılı izni olmaksızın ticari amaçlarla çoğaltılamaz, satılamaz veya ücretli eğitim/materyal içeriğine dönüştürülemez. Kaynak gösterilmek kaydıyla makul düzeyde alıntı yapılması serbesttir.

SORUMLULUK REDDİ

Bu çalışma, genel bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup; somut bir olaya yönelik **hukuki mütalaa veya avukatlık danışmanlığı teşkil etmez.** Her somut olay, kendi özel şartları içinde değerlendirilmelidir. Alkollü içki mevzuatı, idari kararlar ve yönetmelikler sıklıkla güncellenmektedir. Bu rehber, yayınlandığı tarihteki güncel verileri esas almaktadır. Okuyucuların, uygulama aşamasında **Resmi Gazete** üzerinden güncel mevzuatı teyit etmeleri şiddetle tavsiye edilir. Bu kitaptaki bilgilerin yorumlanmasından veya eksik/yanlış anlaşılmasından kaynaklanabilecek doğrudan ya da dolaylı zararlardan yazarlar sorumlu tutulamaz.

ÖNSÖZ

Toprakla başlayan, imbikten süzülen ve sofrada son bulan her hikâye, özünde bir kültür anlatısıdır. Ancak bizler, gastro-sosyolojinin ve bu kadim mirasın izini sürerken fark ettik ki; bir değerin edebiyatını yapmak, evvela o değerin anayasasına vakıf olmayı iktiza eder.

Bugün rakımızın millîliği ile gururlanmak, onun tarihimizin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemek hepimiz için bir gönül borcudur. Lakin bu gururu "lümpenlik" sığlığından kurtarıp entelektüel bir zemine oturtan asıl güç, o kadehin arkasındaki yasal zırhtır. Bir içeceğin tadından öte; adını, reçetesini ve coğrafyasını da koruyan kanunları bilmeden yapılan her güzelleme, köksüz bir ağaç gibi rüzgâra mahkûmdur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün, Fransızların "Cognac"ına mukabil, Türkçenin fonetiğine ve toprağın ruhuna en uygun olan "Kanyak" adlandırmasını yaparken aslında müthiş bir "coğrafi işaret" bilinciyle hareket ettiğini bugün kaçımız biliyoruz? Veya rakının her yudumunda taşıdığı o tarihsel yükün, kanunla mühürlenmiş bir "millî değer" tanımıyla tahkim edildiğini? Bu yasal zırhı bilmek; dev üreticiden perakendeciye, işletmeciden kadehini kaldıran nihai tüketiciye kadar hepimize kültürel ve hukuki bir sorumluluk yükler.

Bu kitabı kaleme alırken temel motivasyonumuz, sektörün tüm paydaşlarının ve bu kültüre gönül verenlerin içinde bulunduğu o büyük bilgi boşluğunu doldurmaktı. Araştırmalarımız derinleştikçe gördük ki; yasal olanı bilmeden kişisel olanı anlatmak, temeli atılmamış bir binayı inşa etmeye çalışmaktır. Elinizdeki bu eser, yarın bu işin edebiyatını, sosyolojisini ve sanatını çok daha gür bir sesle yapabilmemiz için bugün atılması gereken o hukuki temeldir.

Sahip olduğumuz değerleri önce yasalarla tanımalı, sonra edebi bir dille taçlandırmalıyız. Bu çalışma, kamusal bir sorumluluğun ve bu coğrafyanın sofrasına duyulan saygının bir ürünü olarak tüm ilgililere ithaf edilmiştir.

Çilingire hoş geldiniz.

Hilal & Caner Güngör

İTHAF

“Bu coğrafyanın kadim sofralarına ve o sofraların onurunu koruyanlara...”

TEŞEKKÜR

Elinizdeki bu çalışma, salt bir mevzuat derlemesi olmanın çok ötesinde; sofranın adabına ve hukukuna gönül vermiş bir topluluğun ortak merakının ürünüdür. Bu yolculuğu birlikte omuzladığımız, araştırmalarımızı her daim teşvik eden sorularıyla bu büyük boşluğu fark etmemizi sağlayan tüm takipçilerimize ve dostlarımıza şükranlarımızı sunarız.

Bu müşterek emeğin ardında, her aşamada bizlere varlıklarıyla güç veren ve desteklerini bir an olsun esirgemeyen biricik ailemiz; ***Aynur ve Halil Şahin****'e en içten teşekkürlerimizi borç biliriz. Onların sabrı ve koşulsuz desteği, bu uzun araştırma sürecinin en kıymetli motivasyon kaynağı olmuştur.*

Vukufiyet, hepimizin ortak mirasına ve bu toprağın kadim sofra kültürüne bir saygı duruşudur.

İÇİNDEKİLER

VUKUFİYET 1
KÜNYE & YASAL BİLDİRİM 2
FİKRİ MÜLKİYET VE TELİF HAKLARI 2
Önsöz 3
Teşekkür 6
İÇİNDEKİLER 7
BÖLÜM 1
Temel Çerçeve ve
Hukuki Zemin 11
1.1. Alkol Piyasasının Anayasası: 4250 ve 4733 Sayılı Kanunlara Genel Bakış 11
1.2. Düzenleyici Kurumların Evrimi: TEKEL'den TAPDK'ya, Tarım ve Orman Bakanlığına Geçiş 14
1.3. Ruhsatlandırma ve Teminat Sisteminin Temel Mantığı 18
BÖLÜM 2
Türk Gıda Kodeksi Işığında Ürün Kimlikleri ve Standartlar 23
2.1. Distile Alkollü İçkiler: Votka, Cin, Viski ve Üretim Kriterleri 23
2.2. Coğrafi Bir Miras Olarak Rakı: Rakıya Özgü Tanımlamalar ve Üretim Şartları (Geleneksellliğin Korunması) 26
2.3. Fermente İçkiler Ailesi: Şarap, Bira ve Aromatize Şarapların Mevzuattaki Yeri 30
2.4. Kalite Kontrol: Analiz Metotları ve Laboratuvar Standartları 34
BÖLÜM 3
Tesisleşme, Üretim ve İzin Süreçleri 39
3.1. Tesis Kurma ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri Alma Süreçleri 39
3.2. Kapasite Şartları ve Altyapı Zorunlulukları 43
3.3. Üretimde Sınırlar: Fason Üretim Yasakları ve İstisnai Durumlar 48
3.4. Etil Alkol ve Metanolün Üretimi, Takibi ve Sanayide Kullanımı 52

BÖLÜM 4
Şişenin Üzerindekiler: Ambalaj, Etiket ve İzlenebilirlik 59
4.1.Hacim Kısıtlamaları ve Cam Ambalaj Zorunlulukları 59
4.2. Etiket Okuryazarlığı: Zorunlu İfadeler, Besin Değerleri ve Coğrafi İşaretler 63
4.3. Sağlık Uyarıları: Ambalaj Üzerindeki Görsel ve Metinsel Uyarı Mesajları Standartları 67
4.4. Bandrollü Ürün İzleme Sistemi: Kodlanmış Etiketler ve Dijital Takip 71
BÖLÜM 5
Ticaret, Tedarik Zinciri ve Lojistik 77
5.1. Dış Ticaret Standardizasyonu: İthalat ve İhracat Prosedürleri 77
5.2. Toptan Satış ve Dağıtım Yetki Belgeleri 83
5.3. İstisnai Durumlar: Numune, Fuar ve Sergi Kapsamında Yurt Dışından Ürün Getirme 88
BÖLÜM 6
Sunum, Tüketim ve Sosyal Alan Düzenlemeleri 92
6.1. Perakende ve Açık Alkollü İçki Satış Belgeleri Arasındaki Farklar 92
6.2. Gastronomi ve Servis: Açık Sunum Noktalarında (Bar, Restoran) Kullanılabilen Servis Materyalleri ve Sınırları 96
6.3. Yaş ve Mesafe Kısıtlamaları: Eğitim ve İbadet Kurumlarına Uzaklık Şartları 99
6.4. Zaman Kısıtlamaları: 22.00 Sonrası Satış Yasakları ve Mülki Amirin Denetim Yetkisinin Kapsamı 104
BÖLÜM 7
Görünmezlik Duvarı: Reklam, Tanıtım ve Medya 109
7.1. Ticari Reklam Yönetmeliği Çerçevesinde Tam Yasaklılık Hali 109
7.2. Marka, Amblem ve Logo Kullanımının Sınırları (Tabelalar, Araç Giydirmeleri, Promosyon Yasakları) 115
7.3. Dijital Yayıncılık ve Sosyal Medya: İçerik Üretiminde "Teşvik Edicilik" ile "Bilgi Verme" Arasındaki İnce Çizgi 121
7.4. Tüketiciyi Doğru Bilgilendirme Hakkı Çerçevesinde İletişim Stratejileri 126
BÖLÜM 8
İhlaller, Denetimler ve Yaptırımlar 133
8.1. İdari Süreçler: Belge Askıya Alma, İptal ve İdari Para Cezaları 133
8.2. Adli Boyut: 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kapsamındaki Suçlar 141

SON SÖZ 147
KAYNAKÇA 149

BÖLÜM 1 Temel Çerçeve ve Hukuki Zemin

1.1. Alkol Piyasasının Anayasası: 4250 ve 4733 Sayılı Kanunlara Genel Bakış

Türkiye'de alkol piyasası, kamu sağlığının korunması, piyasa güvenliğinin tesis edilmesi ve ticari faaliyetlerin denetim altında tutulması amacıyla sıkı kurallara bağlanmıştır. Bu kapsamlı düzenleme ve denetim mekanizmasının temelini, adeta sektörün "anayasası" konumunda olan 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu ile 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun oluşturmaktadır.

8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı Kanun, her türlü ispirto ve ispirtolu içkilerin üretimi, iç ve dış alımı, satımı, dağıtımı ve fiyatlandırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen en temel mevzuattır. Bu kanun, yalnızca ticari faaliyetleri düzenlemekle kalmaz; aynı zamanda toplumsal hassasiyetleri ve kamu sağlığını korumaya yönelik çok keskin kurallar koyar. Bu kurallar arasında; alkollü içkilerin her ne surette olursa olsun reklamının ve tüketicilere yönelik tanıtımının yasaklanması, 18 yaşını doldurmamış kişilere satışının ve sunumunun engellenmesi ile 22:00-06:00 saatleri arasında perakende satışının yapılamaması öne çıkmaktadır. Buna ek olarak, alkollü içki ambalajlarına zararları belirten Türkçe uyarı mesajlarının konulması zorunluluğu ve perakende satış noktalarının eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve ibadethanelere kapıdan kapıya en az yüz metre mesafede bulunması şartı da bu kanunla güvence altına alınmıştır.

Diğer taraftan, 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Kanun, alkol ve tütün piyasasının genel çerçevesini, düzenlenmesini, iç ve dış ticaretine ilişkin esasları belirleyen ana teşkilat ve idare kanunudur. Bu kanun; alkollü içkilerin üretim, dağıtım, satış ve sunum faaliyetlerine ilişkin izin ile yetki belgelerinin verilmesi, piyasa güvenliğinin sağlanması ve ürünlerin izlenebilirliği konularında Tarım ve Orman Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görev, yetki ve denetim alanlarını çizer. Ayrıca sektördeki kayıt dışılığın ve yasa dışı ticaretin önlenmesi amacıyla, üretim izni veya satış belgesi olmaksızın faaliyet gösterenlere uygulanacak idari para cezaları ile hapis cezaları gibi ağır yaptırımları düzenler.

Özetle, 4250 ve 4733 sayılı Kanunlar birbirini ayrılmaz bir şekilde tamamlamaktadır. 4733 sayılı Kanun piyasanın işleyiş, izin, denetim ve yaptırım mekanizmalarının idari boyutunu kurgularken; 4250 sayılı Kanun bu ürünlerin piyasadaki dolaşım kurallarını ve halk sağlığına yönelik fiziksel kısıtlamalarını belirleyerek Türkiye'deki alkol piyasasının hukuki temelini meydana getirmektedir.

1.2. Düzenleyici Kurumların Evrimi: TEKEL'den TAPDK'ya, Tarım ve Orman Bakanlığına Geçiş

Türkiye'de alkol ve tütün piyasasının düzenlenmesi ve denetimi, tarihsel süreç içerisinde önemli yapısal ve kurumsal dönüşümler geçirmiştir. Düzenleyici otoritenin evrimi, devlet tekelinden bağımsız üst kurula ve en nihayetinde ilgili bakanlıkların merkez teşkilatlarına uzanan üç temel aşamadan oluşmaktadır.

1. TEKEL Dönemi (Devlet İnhisarı): Piyasanın başlangıçtaki mutlak hakimi, 4250 sayılı Kanun kapsamında "inhisar" (tekel) yetkilerine sahip olan Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri (TEKEL) Genel Müdürlüğü idi. Bu dönemde her türlü ispirto ve ispirtolu içkilerin üretimi, iç ve dış alımı, satımı, dağıtımı ve fiyatlandırılmasına ilişkin iş ve işlemler doğrudan TEKEL eliyle yürütülmekteydi. Piyasaya giriş yapmak isteyen özel firmalar için oldukça yüksek üretim kapasitesi ve teknoloji şartları bulunuyor, bu şartları sağlayamayanların ürünlerinin piyasaya arzı ve fiyatlandırılması yine TEKEL tarafından yapılıyordu.

2. TAPDK Dönemi: (**Bağımsız Düzenleyici Kurul)** Serbest piyasa ekonomisine geçiş ve devlet tekelinin kaldırılması amacıyla 2002 yılında 4733 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve kurumsal yapıda köklü bir reforma gidilmiştir. Bu kanunla TEKEL yeniden yapılandırılmış ve kısa adıyla TAPDK (Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu, daha sonraki adıyla Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu) kurularak bağımsız bir düzenleyici otorite modeli benimsenmiştir. Faaliyette kaldığı süre boyunca TAPDK; üretim tesislerinin kurulması, ithalat ve ihracat izinleri, satış belgelerinin düzenlenmesi, alkollü içki ve tütün mamullerinin ambalajlarındaki sağlık uyarılarının belirlenmesi ve piyasa denetimi gibi konularda tek idari merci olarak görev yapmıştır.

3. Tarım ve Orman Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığına Geçiş Dönemi:

Piyasanın idaresinde son büyük dönüşüm, 2017 yılında yayımlanan 696 sayılı Kanun

Hükmünde Kararname (KHK) ve bu KHK'yı kanunlaştıran 7079 sayılı Kanun ile yaşanmıştır. Bu düzenlemelerle TAPDK resmen kapatılmış, kurumun mülkiyetindeki tüm taşınırlar, haklar, yükümlülükler ve görevli personel ilgili bakanlıklara devredilmiştir. Mevzuatta Kuruma yapılan tüm atıflar, görev alanlarına göre (o dönemki adıyla) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'na yapılmış sayılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı: Tütün, etil alkol ve alkollü içkilerin üretimi, iç ve dış ticareti, üretim tesislerinin kurulması, kapasite izinleri, satış ve sunum uygunluk belgelerinin (ruhsatların) verilmesi, piyasa güvenliğinin tesisi ve piyasadaki yasa dışı ticaretin denetlenmesi görevleri Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu idari ve teknik işlemler, Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı (TADAB) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Sağlık Bakanlığı: Ürünlerin tüketiminden kaynaklanan tıbbi ve kamusal zararlı etkilerin önlenmesi, 4207 sayılı Kanun ile Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'nin uygulanması ve tütün/alkol kullanımını teşvik edecek faaliyetlerin engellenmesi görevleri ise Sağlık Bakanlığının yetkisine bırakılmıştır.

Bu evrimsel süreç, piyasanın sadece ticari ve tarımsal yönetimi ile değil, aynı zamanda halk sağlığı boyutunun ayrıştırılarak ilgili uzman bakanlıkların idaresine entegre edilmesiyle sonuçlanmıştır.

1.3. Ruhsatlandırma ve Teminat Sisteminin Temel Mantığı

1. Ruhsatlandırma Sisteminin Temel Mantığı

Türkiye'de alkol ve tütün piyasasında faaliyet göstermek; üretimden ithalata, toptan ticaretten nihai tüketiciye ulaştırma aşamasına kadar sıkı bir ön izin ve ruhsatlandırma (belgelendirme) rejimine tabidir. Bu sistemin temel mantığı, piyasaya sadece yasal şartları taşıyan, izlenebilir ve denetlenebilir nitelikteki aktörlerin girmesini sağlamak ve kayıt dışılığı engellemektir.

Piyasada ürün üretecek gerçek ve tüzel kişilerin faaliyete başlayabilmeleri için Tarım ve Orman Bakanlığından sırasıyla "Tesis Kurma Uygunluk Belgesi" ve "Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi" almaları zorunludur. Ürünlerin yurt dışından tedarik edilmesi durumunda ise firmaların öncelikle "İthalata Uygunluk Belgesi" (tütün mamulleri için Tütün Mamulleri İthalatı Uygunluk Belgesi) almaları gerekmektedir Üretilen veya ithal edilen ürünlerin piyasaya sunulabilmesi için ise her bir ürün (mamulat çeşidi) özelinde "Piyasaya

Arz Uygunluk Belgesi" alınması ve özellikle alkollü içkilerin tedarik zincirine sokularak toptancılara ulaştırılması aşamasında firmaların "Dağıtım Yetki Belgesi"ne sahip olması şarttır.

Arz zincirinin son halkası olan satış işlemlerinde de katı bir denetim mekanizması bulunur. Tütün mamulleri veya alkollü içkilerin toptan satışı, perakende satışı veya açık sunumu (kadehle/kutuyla servis) faaliyetlerinde bulunacak kişilerin, faaliyet türlerine göre "Toptan Satış Belgesi", "Perakende Satış Belgesi" veya "Açık Alkollü İçki Satış Belgesi" almaları zorunludur. Satış belgesi sisteminin yerel yönetimlerle entegre çalışan bir ön koşulu da vardır; Bakanlıktan bu satış belgelerini almak isteyenlerin, öncelikle yetkili idarelerden (belediye veya il özel idaresi) "iş yeri açma ve çalışma ruhsatı" ya da Kültür ve Turizm Bakanlığından "turizm belgesi" almış olmaları yasal bir zorunluluktur.

2. Teminat ve Borçsuzluk Sisteminin Temel Mantığı

Ruhsatlandırma sistemi ile fiziki ve teknik standartları sağlayan devlet, piyasanın mali disiplinini ve kamusal alacakların güvenliğini sağlamak amacıyla 4733 sayılı Kanun'un 8/A ve 8/B maddeleriyle "Teminat" ve "Borçsuzluk" sistemini kurgulamıştır.

Teminat Sistemi: Tütün üreticileri ile tütün üretim ve pazarlama kooperatifleri hariç olmak üzere; tütün, tütün mamulleri, alkol ve alkollü içkilerin üretim ve ithalat faaliyetleri ile yetki belgesi kapsamındaki faaliyetlerde bulunanlardan teminat alınmaktadır. Teminat alınmasındaki ana mantık; bu firmaların faaliyetleri neticesinde doğabilecek idari para cezaları ile vergi daireleri ve Sosyal Güvenlik Kurumunca (SGK) takip edilen amme alacaklarının (vergi, prim vb.) tahsilatını güvence altına almaktır. Mükelleflerin faaliyet alanı ve üretim kapasiteleri dikkate alınarak belirlenen (ilgili mevzuatta kapasiteye göre on milyonlarca liraya ulaşabilen) teminatların verilmemesi veya eksilen teminatların tamamlanmaması durumunda, tesise ait faaliyete ilişkin belgeler teminat verilinceye kadar askıya alınır ve bu süre içinde o tesis için başka bir kişiye de izin verilmez. Teminatlar ancak faaliyetin sona ermesi ve hiçbir idari para cezası, prim veya vergi borcunun bulunmaması şartıyla iade edilir.

Borçsuzluk Şartı: Teminat sisteminin bir uzantısı olarak, sektördeki firmaların belge alabilmeleri veya mevcut belgelerini yenileyebilmeleri devlete olan mali yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmelerine bağlanmıştır. İzin, uygunluk ve yetki belgelerinin ilk başvurusu, tadili (değişikliği) veya süre uzatım işlemlerinin yapılabilmesi için; başvuru sahibinin süresinde ödenmemiş idari para cezası, vadesi geçmiş SGK prim borcu ve vadesi geçmiş vergi

borcu bulunmaması yasal bir şarttır.

Özetle; ruhsatlandırma sistemi piyasaya ürün ve aktör girişini kayıt altına alıp ticari kuralları belirlerken, teminat ve borçsuzluk sistemi devletin vergi ve prim gibi kamusal alacaklarını güvence altına alarak piyasanın ekonomik olarak güvenilir firmalar eliyle yürümesini sağlayan hukuki bir kalkandır.

BÖLÜM 2 Türk Gıda Kodeksi Işığında Ürün Kimlikleri ve Standartlar

2.1. Distile Alkollü İçkiler: Votka, Cin, Viski ve Üretim Kriterleri

Türk Gıda Kodeksi Distile Alkollü İçkiler Tebliği'ne göre distile alkollü içkiler; insan tüketimi için hazırlanan, kendine özgü duyusal özellikleri bulunan ve yumurta likörü hariç hacmen en az %15 alkol içeren içeceklerdir. Bu ürünler; doğal fermentasyon ürünlerinin doğrudan distile edilmesi, bitkisel maddelerin maserasyona tabi tutulması veya tarımsal etil alkol ile distilatlara aroma maddeleri, şeker ve diğer tatlandırıcıların katılması yoluyla üretilir. Distile alkollü içkilerin üretiminde sentetik kökenli veya tarımsal olmayan alkollerin kullanılması kesinlikle yasaktır; üretimde yalnızca tarımsal etil alkol kullanılabilir.Tebliğ, küresel çapta en çok tüketilen distile alkollü içkilerden olan votka, cin ve viski için net ürün kimlikleri ve üretim kriterleri belirlemiştir;

1. **Votka**; üretiminde kullanılan hammaddeden gelen duyusal özelliklerin seçici olarak azaltılması amacıyla, tarımsal kökenli etil alkolün rektifikasyona tabi tutulması veya aktif kömürden filtrelenmesi, ardından doğrudan distile edilmesi (veya eşdeğer işlemlerden geçirilmesi) ile elde edilen bir içkidir. Gerekli duyusal özellikleri kazandırmak için içkiye aroma maddeleri eklenebilir. Votkanın tüketiciye sunulabilmesi için hacmen alkol miktarının en az %37,5 olması zorunludur.
2. **Cin (Gin) ve Distile Cin;** duyusal açıdan uygun nitelikteki tarımsal kökenli etil alkole doğal ve/veya doğala özdeş aroma maddeleri katılarak aromalandırılmasıyla üretilen ve ardıç tadının baskın olduğu distile bir içkidir. "Distile cin" (ve onun bir çeşidi olan London cin) ise spesifik bir üretim tekniği gerektirir. Başlangıç alkol derecesi en az %96 olan tarımsal etil alkolün, cin üretimine uygun geleneksel imbiklerde, ardıç tohumu ve diğer aromatik bitki/bitki kısımları ile birlikte ikinci kez distile edilmesi şarttır. Distile cin de ayrıca aromalandırılabilir ancak salt tarımsal etil alkole aroma maddeleri katılarak üretilen normal cinler "distile cin" adını kullanamaz. Hem cin hem

de distile cin için hacmen alkol miktarı en az %37,5 olarak belirlenmiştir.

3. **Viski (Whisky / Whiskey);** tahıl mayşelerinin, maltın içeriğinde bulunan diastaz enzimi ve/veya diğer doğal enzimler vasıtasıyla şekerlendirilmesi ve maya kullanılarak fermente edilmesiyle üretilir. Üretilen distilatın, kullanılan tahıl hammaddesinin karakteristik tat ve kokusunu muhafaza edebilmesi için distilasyon işlemi hacmen en fazla %94,8 alkol derecesine kadar yapılır. Viskinin en belirgin standartlarından biri eskitme koşuludur: Elde edilen distilatın, kapasitesi 700 litreyi aşmayan ahşap fıçılarda en az üç yıl boyunca olgunlaştırılması yasal bir zorunluluktur. Piyasaya arz edilecek viskilerin hacmen alkol miktarı en az %40 olmak zorundadır.

2.2. Coğrafi Bir Miras Olarak Rakı: Rakıya Özgü Tanımlamalar ve Üretim Şartları (Gelenekselliğin Korunması)

Rakı, Türk Gıda Kodeksi ve ilgili yasal mevzuat kapsamında yalnızca Türkiye'de üretilebilen, coğrafi ve geleneksel bir miras olarak koruma altına alınmış spesifik bir distile alkollü içkidir. Bu gelenekselliğin bozulmaması ve standartların korunması amacıyla rakının tanımı, üretim teknikleri ve etiketleme koşulları çok katı kurallara bağlanmıştır.

Rakının Tanımı ve "Suma" Şartı: Mevzuata göre rakı; yalnızca "suma" veya tarımsal kökenli etil alkol ile karıştırılmış sumanın, 5.000 litre veya daha küçük hacimli geleneksel bakır imbiklerde, anason tohumu (Pimpinella anisum) ile ikinci kez distile edilmesiyle üretilir.

Rakının ana karakterini veren suma; Türkiye'de üretilen yaş ve/veya kuru üzüm meyvesinin hammadde olarak kullanılması ve üzümün tat ve kokusunu korumak amacıyla ayrımsal distilasyonla hacmen en fazla %94,5 alkol derecesine kadar damıtılmasıyla elde edilen üzüm distilatıdır. Geleneksel yapıyı güvence altına almak için, rakı üretiminde ikinci kez distilasyona alınan toplam alkolün en az %65'inin suma olması yasal bir zorunluluktur.

Katı Üretim ve İçerik Standartları: Rakının formülasyonu ve tüketiciye sunulmadan önceki hazırlık aşaması spesifik kimyasal ve fiziksel şartlara tabidir.

Alkol ve Anetol: Piyasaya arz edilecek rakıların hacmen alkol miktarı en az %40 olmalıdır. Rakıya asıl tadını ve beyazlaşma özelliğini veren anason tohumundan kaynaklı uçucu yağın (anetol) miktarı ise ürünün litresinde en az 800 miligram olmak zorundadır.

Katkı Maddeleri ve Aroma Yasakları: Rakı üretiminde renklendirici, tatlandırıcı ve diğer gıda katkı maddeleri ile dışarıdan aroma maddelerinin kullanılması kesinlikle yasaktır.

Rakıya tat vermek amacıyla sadece rafine beyaz şeker kullanılabilir ve bu miktar ürünün litresinde en fazla 10 gram ile sınırlandırılmıştır.

Dinlendirme (Olgunlaştırma): Distilasyon işlemi bittikten sonra su ile seyreltilip tatlandırılan rakının, dolum yapılarak piyasaya sunulmadan önce en az bir ay süreyle dinlendirilmesi zorunludur. Metil alkol içeriği ise hacmen %100 alkolün hektolitresinde 150 gramı geçemez.

Etiketleme Kuralları ve Tüketicinin Korunması

Rakı üretiminde gelenekselliğin korunması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla özel bir tebliğ çıkarılmıştır. Bu düzenlemeler uyarınca;

Yaş Üzüm Rakısı: Bir rakının "yaş üzüm rakısı" olarak etiketlenebilmesi için, üretiminde kullanılan sumanın tamamının (kuru üzüm karıştırılmadan) sadece yaş üzümden elde edilmiş olması şarttır.

Üzüm Çeşidi ve Coğrafi Bölge: Etiket üzerinde belirli bir üzüm çeşidi (örneğin Sultaniye, Misket) belirtiliyorsa, üretimde sadece o üzüm çeşidi kullanılmalıdır. Aynı şekilde, üzüm veya anason gibi girdiler için etiketlemede bir coğrafi bölge adı geçiyorsa, bu ürünlerin tamamının belirtilen coğrafi bölgeden temin edilmiş olması zorunludur.

Harmanlama ve Distilasyon Sayısı: "Harmanlama" ifadesi, yalnızca belirli bir üzüm çeşidiyle tanımlanan birden fazla yaş üzüm rakısının karıştırılması durumunda kullanılabilir. Etikette distilasyon tekrar sayısı (örneğin "3 distile") belirtilecekse, bu sayının suma üretimine mi yoksa rakı distilasyonuna mı ait olduğu açıklanmalı ve bu beyan firmanın resmi kapasite raporları ile uyumlu olmalıdır.

Besin Öğesi Beyanı: Rakı etiketlerinde enerji ve besin öğelerinin varlığı veya yokluğu kesinlikle belirtilemez.

2.3. Fermente İçkiler Ailesi: Şarap, Bira ve Aromatize Şarapların Mevzuattaki Yeri

Türk Gıda Kodeksi, fermantasyon yoluyla elde edilen alkollü içkilerin üretim standartlarını, ürün kimliklerini, içerik limitlerini ve tüketiciye sunum şartlarını ilgili tebliğlerle sıkı bir çerçeveye oturtmuştur. Fermente içkiler ailesinin en önemli üyeleri olan şarap, bira ve aromatize şarap ürünlerinin mevzuattaki tanımları ve temel özellikleri şu şekildedir;

1. Şarap: *Üzümün Fermente Dönüşümü* Türk Gıda Kodeksi Şarap Tebliği'ne göre şarap; parçalanmış veya parçalanmamış yaş üzümün veya üzüm şırasının, kısmen veya tamamen alkol fermantasyonuna tabi tutulmasıyla elde edilen üründür.

Şarap üretiminde en temel standart, kullanılacak üzüm türüdür. Üretimde sadece "Vitis vinifera" türüne ait asmalar veya bu tür içerisindeki çaprazlamalardan elde edilen çeşitler kullanılabilir. Noah, Othello, Isabelle, Jacquez, Clinton ve Herbemont gibi üzüm çeşitlerinin şarap üretiminde kullanılması mevzuatça yasaklanmıştır.

Şarabın kimyasal sınırları da net bir şekilde belirlenmiştir.

Alkol Sınırları: Şarabın hacmen gerçek alkol miktarı en az %9, toplam alkol miktarı ise en fazla %15 olmalıdır. İleri derecede olgun üzümlerden üretilen şaraplarda ise gerçek alkol miktarı en az %12 olmalıdır.

Asidite: Şarabın toplam asit miktarı tartarik asit cinsinden litresinde en az 3,5 gram olmak zorundadır.

Şeker İçeriğine Göre İsimlendirme: Şaraplar içerdikleri şeker miktarına göre etiketlenir. Kalan şeker miktarı litrede en fazla 4 gram olanlar "sek", 4 ila 12 gram arasında olanlar "dömi-sek", 12 ila 45 gram arasında olanlar "yarı tatlı" ve 45 gramın üzerinde olanlar "tatlı" şarap olarak isimlendirilir.

2. Bira: *Malt ve Şerbetçiotunun Uyumu* Türk Gıda Kodeksi Bira Tebliği'ne göre bira; sadece maltın veya malt ve ekstrakt maddelerinin öğütülüp sıcak su ile işlenmesi sonucu elde edilen şıranın, şerbetçiotu ile kaynatılması, bira mayası ile fermente edilmesi ve dinlendirilmesiyle üretilen, içinde çözünmüş halde karbondioksit bulunan içkidir. Bira üretimindeki en temel koşul, hammadde olarak kullanılan malt oranının en az %60 olması zorunluluğudur.

Biralar alkol oranlarına ve renklerine göre sınıflandırılır.

Alkol Miktarına Göre: Hacmen alkol miktarı %0,5 ve altında olanlar "Alkolsüz bira", %0,5 ile %3 arasında olanlar "Düşük Alkollü Bira", %3 ile %6 arasında olanlar standart "Bira" ve %6 ile %10 arasında olanlar "Yüksek Alkollü Bira" olarak tanımlanır.

Rengine Göre (EBC Değeri): Biranın rengi Avrupa Biracılık Komitesi (EBC) standartlarına göre ölçülür. EBC değeri 15'ten küçük olanlar açık renkli, 15-40 arasında olanlar koyu renkli, 40'tan büyük olanlar ise siyah bira olarak adlandırılır.

3. Aromatize Şarap Ürünleri: Şarap bazlı olmakla birlikte, üretiminde tatlandırıcı, renklendirici ve dışarıdan aroma maddeleri kullanılabilen ürünler "Aromatize Şarap Ürünleri Tebliği" ile üç ayrı alt kategoriye ayrılmıştır;

Aromatize Şarap: Toplam hacminin en az %75'ini şarap veya şıra gibi ürünlerin

oluşturduğu, dışarıdan tarımsal etil alkol ilave edilebilen ürünlerdir. Bu şarapların hacmen gerçek alkol miktarının %14,5 ile %22 arasında olması şarttır. Karakteristik tadını Artemisia cinsi bitkilerden alan "Vermut (Vermouth)" bu kategoriye girmektedir.

Aromatize Şarap Bazlı İçki: Toplam hacminin en az %50'sini şarap ürünlerinin oluşturduğu ancak (özel tanımlarda izin verilenler hariç) dışarıdan alkol ilave edilmeyen ürünlerdir. Gerçek alkol miktarı %4,5 ile %14,5 arasında olmalıdır. Örneğin, şaraptan elde edilen ve doğal turunçgil ekstraktı ile aromalandırılan "Sangría" bu kategoriye aittir.

Aromatize Şarap Kokteyli: Toplam hacminin yine en az %50'sini şarap ürünlerinin oluşturduğu, alkol ilavesinin yasak olduğu daha düşük alkollü ürünlerdir. Hacmen gerçek alkol miktarı %1,2 ile %10 arasında sınırlandırılmıştır.

2.4. Kalite Kontrol: Analiz Metotları ve Laboratuvar Standartları

Alkol piyasasında piyasa güvenliğinin, halk sağlığının korunmasının ve haksız rekabetin önlenmesinin en temel güvencelerinden biri olan kalite kontrol ve laboratuvar analiz süreçleri, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile Türk Gıda Kodeksi'nin ilgili tebliğleriyle standart bir hukuki çerçeveye oturtulmuştur.

Resmî Kontroller ve Numune Alma Süreci Üretim, işleme ve dağıtım aşamalarının mevzuata uygunluğunun doğrulanması amacıyla izleme, gözetim, denetim ve numune alma işlemleri gerçekleştirilir. Resmî kontroller, risk esasına dayalı olarak kural olarak önceden haber verilmeksizin yapılır ve kontrol görevlileri tarafından analiz amacıyla alınan numuneler için herhangi bir bedel ödenmez.

Üretici ve ithalatçı firmalar, resmî kontrol ve denetim analiz sonuçlarına, tebligatın yapıldığı tarihten itibaren yedi gün içinde itiraz etme (şahit analiz talep etme) hakkına sahiptir. Ancak, şahit numunenin analizinin yapılabilmesi için ürün miktarının yetersiz olduğu durumlarda veya mikrobiyolojik incelemelerde analiz sonucuna itiraz edilemez. Şarap, bira ve aromatize şarap ürünlerinin numune alma işlemlerinin de doğrudan Gıda ve Yemin Resmi Kontrollerine Dair Yönetmelik esaslarına göre yapılması zorunludur.

Analiz Metotları ve Uluslararası Referanslar Alınan numunelerin analizleri, ulusal veya uluslararası kabul görmüş analiz metotları kullanılarak yapılır. Distile alkollü içkilerin kalite kontrolü için uygulanacak spesifik analiz yöntemleri ise "Distile Alkollü İçkiler Analiz Metotları Tebliği" ile özel bir çerçeveye alınmıştır.

Bu kapsamda analiz metotlarına ilişkin standartlar şu şekildedir;

- **Referans Metotlar ve Eşdeğerlik:** Resmî kontrollerde uygulanacak temel ölçüt, mevzuat eklerinde belirlenen "referans analiz metotları"dır. Bir laboratuvar yöneticisinin sorumluluğu altında, sonuçların doğruluğu ve kesinliği (tekrar edilebilirliği ve yeniden üretilebilirliği) kanıtlanmak şartıyla referans metotlara eşdeğer farklı analitik metotlar da kullanılabilir. Ancak itiraz üzerine yapılan şahit analizlerde bu alternatif metotlar kesinlikle referans analitik metotların yerini alamaz.
- **Özel Referansın Bulunmadığı Durumlar:** Özel bir distile alkollü içkinin içerdiği maddelerin tespiti için mevzuatta analitik referans metot düzenlenmemişse; uluslararası kabul gören geçerli kılınmış metotlar, ISO (Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı) standartlarına uygun metotlar veya OIV (Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Örgütü) tarafından tanınan ve yayımlanan analitik metotlar kullanılır.

Laboratuvar Standartları ve Yetkilendirme Kalite kontrol süreçlerini yürütecek laboratuvarların taşıması gereken standartlar ve yetkilendirme prosedürleri çok katı kurallara tabidir.

- **Onay ve Fiziki Altyapı Şartı**: Kanun kapsamındaki analizleri yapmak üzere faaliyet gösterecek laboratuvarların, yapacakları her bir analiz türü için Bakanlıktan özel onay alması zorunludur. Kural olarak bu laboratuvarların imar mevzuatına uygun ve insanların ikametgâhına mahsus olmayan binalarda kurulması şarttır; ancak laboratuvarın faaliyet konusu insanlar için tehlike oluşturmuyorsa bu fiziki yer kısıtlaması (ikametgâh dışı olma şartı) aranmaz.
- **Bölümlendirme ve Personel:** Laboratuvarlar numune kabul, tartım, kimyasal maddeler ile çalışma konularına göre fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik analiz gibi spesifik hizmet bölümlerinden oluşmalıdır. Ayrıca analizler için gerekli teknik altyapı ile birlikte, konuyla ilgili en az lisans düzeyinde eğitim almış sorumlu bir idari personel çalıştırılması mecburidir. Laboratuvarlar yetkilendirilmedikleri analizler için kesinlikle rapor düzenleyemezler.
- **Ulusal Referans Laboratuvarları:** Analiz metotlarını belirlemek, laboratuvarlar arasında metot birlikteliğini (standardizasyonu) sağlamak ve anlaşmazlık durumunda itirazla ilgili nihai teşhis ve analizleri yapmak üzere Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş "ulusal referans laboratuvarları" görev yapar.

BÖLÜM 3 Tesisleşme, Üretim ve İzin Süreçleri

3.1. Tesis Kurma ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri Alma Süreçleri

Tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, sigara filtresi ile alkol ve alkollü içki piyasasında üretim faaliyetinde bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, ticari üretime geçebilmeleri için Tarım ve Orman Bakanlığından iki aşamalı, sıkı denetimlere tabi bir izin sürecini tamamlamaları yasal bir zorunluluktur. Bu süreç "Tesis Kurma İzni" ve "Üretim ve Faaliyet İzni" olmak üzere iki temel aşamadan oluşur;

1. Birinci Aşama: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi Alma

Süreci Sektörde üretim tesisi kurmak isteyen yatırımcılar, öncelikle detaylı bir başvuru dosyası hazırlayarak Bakanlığa müracaat ederler. Başvuru dosyasında; Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, faaliyet belgesi, yürürlükteki imar mevzuatı çerçevesinde alınan imar durumu belgesi, Bakanlık formatına uygun fizibilite raporu ve başvuru bedelinin yatırıldığına dair belge bulunmalıdır. Ayrıca, şirket yöneticilerinin 4733, 4250 ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (özellikle bandrol suçları) gibi ilgili kanunlara aykırılıktan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmadığına dair beyan sunmaları zorunludur.

Başvuru dosyaları ilk olarak şeklen incelenir ve eksiklikler varsa firmaya tamamlattırılır. Ardından, Bakanlık tarafından görevlendirilen uzmanlar marifetiyle projenin uygulanabilirliği, makine yerleşim planı, üretim akışı ve çevresel etkiler gibi unsurlar mahallinde veya dosya üzerinden değerlendirilerek bir rapor hazırlanır.

Uygun bulunan projelere onay verilmesinin ardından firmanın belgeyi alabilmesi için üç temel mali yükümlülüğü yerine getirmesi şarttır;

- Bakanlıkça kapasiteye göre hesaplanan "Tesis Kurma Uygunluk Belgesi" bedelinin ödenmesi,
- Kanunun 8/A maddesi uyarınca belirlenen mali teminatın Bakanlığa verilmesi,

- Kanunun 8/B maddesi uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu, vergi dairelerine vadesi geçmiş vergi borcu ve ödenmemiş idari para cezası borcunun bulunmadığının (borçsuzluk şartı) belgelenmesi.

Bu şartları sağlayan firmalara verilen Tesis Kurma Uygunluk Belgesi; tesis binasının inşasını, makinelerin yurt içi veya yurt dışından temin edilerek tesise kurulumunu, ürün izleme sisteminin (bandrol/kodlama) entegrasyonunu ve uzman nezaretinde yapılacak makine çalışma testleri ile deneme üretimlerini kapsar. Belgenin geçerlilik süresi tütün, makaron, yaprak sigara kâğıdı ve sigara filtresi tesisleri için kural olarak 18 ay alkollü içki tesisleri için ise 3 yıldır.

2. İkinci Aşama: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi Alma Süreci

Tesis kurma iznini alarak inşayı tamamlayan, makinelerini kuran ve gerekli diğer yasal izinleri alarak tesisini faaliyete hazır hale getiren firmalar, asıl üretim izni olan "Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi"ni almak için Bakanlığa başvurur.

Başvuru üzerine Bakanlıkça görevlendirilen uzman heyet, tesisin projeye ve mevzuattaki teknik şartlara uygunluğunu yerinde denetler ve bu aşamada yapılan "deneme üretimini" bizzat izleyerek bir rapor hazırlar.

Tesisin tam ve yeni teknolojiye sahip olması, kapasite şartlarını taşıması ve deneme üretiminden olumlu sonuç alınması halinde firma onaylanır. Belgenin düzenlenebilmesi için firmanın yine belge bedelini yatırması, Tesis Kurma aşamasında verdiği teminatı güncelleyerek devam ettirmesi ve vadesi geçmiş SGK, vergi veya idari para cezası borcunun bulunmadığını tekrar belgelemesi zorunludur.

Tüm bu aşamaları başarıyla geçen tesislere, kural olarak 5 yıl süreyle geçerli olan "Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi" (alkollü içkilerde Üretim İzni) verilir. Tesislerde, bu izin kapsamında uygun bulunan kapasite, ürün kategorisi ve projelerin dışında herhangi bir üretim yapılması yasaktır. Tesise yeni makine eklenmesi, kapasite artışı veya tesisin yerinin değiştirilmesi gibi durumlar ise ayrıca "Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi" veya "Yer Değişikliği İzni" gibi ek onay süreçlerine tabidir.

3.2. Kapasite Şartları ve Altyapı Zorunlulukları

Türkiye'de tütün mamulleri, alkol ve alkollü içki piyasasında faaliyet göstermek isteyen girişimcilerin kuracakları üretim tesisleri, pazarın güvenliğini ve kayıt dışılığın önlenmesini

sağlamak amacıyla çok sıkı kapasite, teknoloji ve fiziki alan şartlarına bağlanmıştır. Mevzuat kapsamında farklı ürün grupları için belirlenen kapasite şartları ve altyapı zorunlulukları şunlardır;

1. Tütün Mamulleri Üretim Tesisleri

Kapasite ve Alan Şartları: Sigara üretim tesisleri için yıllık tek vardiyada teorik olarak en az iki milyar adet üretim kapasitesi şartı aranırken, bu tesislerin organize sanayi bölgesi (OSB) veya sanayi alanlarında en az 10.000 m² kapalı alana sahip müstakil binalarda kurulması zorunludur.

Puro, sigarillo, nargilelik veya pipoluk gibi diğer tütün mamullerinin üretim tesisleri için ise asgari kapasite 15 ton; tesis alanı ise OSB veya sanayi alanı içinde en az 1.000 m² olarak belirlenmiştir.

Kooperatif İstisnası: Tek başına kıyılıp içilebilme vasfına sahip tütün çeşitlerini üreten tütün kooperatiflerince kurulacak sarmalık kıyılmış tütün mamulü üretim tesisleri için tam ve yeni teknoloji ile kullanılmamış makine içerme şartı aranmaz ve tesis alanı konut, ticaret veya tarım alanları dışında kalmak koşuluyla en az 750 m² kapalı alana sahip olacak şekilde kurulabilir.

Teknoloji ve Altyapı: Sigara ve diğer tütün mamulleri üretim tesislerinin tütün hazırlama bölümleri dahil tam ve yeni teknolojiyi haiz olması ve yardımcı teknik üniteler hariç kullanılmamış makineler içermesi şarttır.

Ayrıca tesislerde hammadde, tütün harici malzeme ve mamul ambarlarının birbirinden ayrı olması zorunludur.

2. Makaron, Sigara Filtresi ve Yaprak Sigara Kâğıdı Tesisleri

Kapasite ve Alan Şartları: Makaron, sigara filtresi ve yaprak sigara kâğıdı üretim tesislerinin tamamı için yıllık tek vardiyada teorik üretim kapasitesi asgari iki milyar adet olmak zorundadır.

Bu üretim tesisleri OSB veya sanayi alanlarında en az 1.000 m² kapalı alana sahip müstakil/münhasır binalarda kurulmalıdır.

Altyapı ve İzleme Zorunluluğu: Bu tesisler yeni teknolojiyi haiz (yardımcı teknik üniteler hariç olmak üzere), hiç kullanılmamış makineler ile kurulmak zorundadır.

Özellikle makaron üretim tesislerinde, tesis sahasındaki üretim, hammadde, malzeme ve mamul hareketlerinin kesintisiz izlenmesini, kayıt altına alınmasını sağlayacak nitelikte bir "kamera izleme sistemi" kurulması altyapı şartı olarak mevzuata eklenmiştir.

3. Alkol ve Alkollü İçki Tesisleri ile Depolama Altyapısı

Kapasite ve Entegre Tesis Şartı: Bira ve şarap haricindeki alkollü içki (distile alkollü içkiler vb.) ve etil alkol üretim tesislerinin yeni teknolojinin uygulandığı "entegre tesis" yapısında olması gerekmektedir.

Bira ve şarap hariç olmak üzere; alkol ve alkollü içki üretim tesisleri, satışa hazır ürünler bazında yılda en az 1.000.000 (bir milyon) litre üretim yapmaya yeterli kapasitede projelendirilmelidir.

Depolama ve Tank Altyapısı: Etil alkol ve metanol üreticisi veya ithalatçısı firmaların, tesis dışında ara depolama yapmak amacıyla kuracakları depolarda tankların toplam kapasitesinin 60 m^3'ten az,150 m^3'ten fazla olmaması gerekmektedir. Bu depolarda kullanılacak her bir tank ise en az 30 m^3 kapasiteli, yeni ve hiç kullanılmamış olmak zorundadır.

Sayaç ve Ölçüm Sistemleri: Etil alkol, metanol ve suma üretim tesislerindeki hatlar ile depolardaki tank çıkışlarına, ürün miktarını ölçüp Bakanlığın veri merkezine elektronik olarak anlık iletebilecek, teknik özellikleri Bakanlıkça belirlenen debimetre (akış ölçer) sayaçlarının takılması ve bu sayaçların Bakanlık bilişim sistemi ile entegre çalışması yasal bir zorunluluktur.

3.3. Üretimde Sınırlar: Fason Üretim Yasakları ve İstisnai Durumlar

Türkiye'de alkol piyasasında kayıt dışılığın önlenmesi, piyasa güvenliğinin tesisi ve üreticilerin kendi markaları ile entegre tesisleri arkasında tam sorumlulukla durmalarını sağlamak amacıyla üretim faaliyetleri katı kısıtlamalara tabidir. Bu sınırlamaların en önemlilerinden biri piyasadaki "fason üretim" (başka firmalar adına üretim) yasağıdır.

1. Alkol Piyasasında Fason Üretim Yasağının Kapsamı

Mevzuat uyarınca alkollü içki üreticisi firmaların, asgari kapasite şartlarını sağlayan yeni teknoloji ile kurulmuş entegre tesislere sahip olmaları zorunludur. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak, distile alkollü içki üreticisi firmaların başka firmalar adına (fason) üretim yapması ilgili mevzuat ve Kurul kararlarıyla kesin olarak yasaklanmıştır.

Alınan kararlar uyarınca bu yasak sadece distile içkilerle (rakı, viski, votka vb.) sınırlı tutulmamış; bira ve şarap dâhil olmak üzere her türlü alkollü içkinin üretimi fason yasağı kapsamına alınmıştır. Fason üretim yasağı ithalat uygulamalarında da titizlikle takip edilmektedir; yurt içinde kayıtlı bir firma adına yurt dışında fason olarak ürettirildiğini işaret eden bir ifadenin, ithal edilecek ürünün ambalajı üzerinde yer alması halinde söz konusu ürünün piyasaya arzına kesinlikle izin verilmemektedir.

2. Şarap Sektöründeki Özel Yapılanma: "Akdi Üretici"

Modeli Şarap sektöründe standart fason üretim tamamen yasaklanmış olmakla birlikte, şarabın üretim aşamalarının doğası gereği "akdi üretici" adı verilen entegre bir üretim/dolum ortaklığına sıkı kurallar çerçevesinde izin verilmiştir.

Bu modele göre; "ham şarap üretimi ve depolaması" aşaması ile "şarap depolaması ve dolumu" aşamalarının birden fazla gerçek veya tüzel kişiye ait tesislerde gerçekleştirilmesi mümkündür. Ancak bunun şartı, ilgili firmalar arasında piyasa ve gıda güvenliği mükellefiyetleri bakımından sorumlulukları net bir şekilde tanımlayan bir sözleşmenin (aktin) imzalanmış olmasıdır. Bu durumda "Tesis Kurma İzni" ve "Üretim İzni", nihai ürünü piyasaya arz etme sorumluluğunu üstlenen ana firma adına düzenlenir ve sözleşmeye bağlı diğer üreticiler belge üzerinde "akdi üretici" unvanıyla resmi olarak kayıt altına alınır. Sadece ham şarap üretimi ve depolaması yapan tesislerin, üretim iznine sahip bir firmayla bu tür bir sözleşme ihdas ederek akdi üretici konumuna geçmeleri yasal bir zorunluluktur.

3. İlaç Sanayisinde Fason Üretime Yönelik Etil Alkol Temini İstisnası

Genel içki piyasası dışında, sanayi tipi ve gıda alkolü kullanımında spesifik bir istisna tıp ve ilaç sanayisi için tanınmıştır. İlaç sanayisinde girdi olarak kullanılacak etil alkol veya metanoller için, fason üretim yaptıran firmalara hammadde temin etme hakkı verilmiştir. Fason üretim yaptıran ilaç firması, Sağlık Bakanlığından aldığı ilgili ruhsatnameyi ve fiili üretimi gerçekleştirecek olan tesisin kapasite raporunu yetkili makamlara iletmek şartıyla, fason üretim sürecinde kullanılmak üzere etil alkol satın alabilmektedir.

3.4. Etil Alkol ve Metanolün Üretimi, Takibi ve Sanayide Kullanımı

Etil alkol ve metanol, hem sanayinin temel girdilerinden olmaları hem de yasa dışı alkollü içki üretiminde kullanılma riskleri nedeniyle, kamu sağlığının ve piyasa güvenliğinin korunması amacıyla üretiminden son tüketiciye kadar son derece sıkı bir takip ve denetim rejimine tabidir. Bu ürünlerin üretimi, tesisleşme standartları, elektronik izlenebilirliği ve sanayideki kullanımları belirli yasal kurallara bağlanmıştır.

1. Üretim Tesislerinin Kurulması ve Altyapı Şartları

Etil alkol üretim tesislerinin tam ve yeni teknolojinin uygulandığı "entegre tesis" vasfında olması zorunludur. Üretim yapacak tesisler için belirlenen asgari üretim kapasitesi, kütle dengesi açısından yılda en az 1.000.000 (bir milyon) litre olmak zorundadır. Eğer aynı yerleşkede hem etil alkol hem de alkollü içki üretimi yapılacaksa, bu üretim hatlarının birbirinden ayrı tesisler şeklinde kurulması zorunludur. Ancak ısıtma, soğutma, pompa ve benzeri ünitelerin ortak kullanılması yasal olarak bu üretim hattı ayrılığını ihlal etmiş sayılmaz.

2. Elektronik Alkol Takip Sistemi (EATS) ve Sayaç Zorunluluğu

Kayıt dışılığın önlenmesi ve üretilen miktarın anlık olarak devlete bildirilmesi için tesislerde teknolojik bir gözetim sistemi kurulmuştur. Etil alkol, metanol ve suma üreten veya depolayan firmalar, hammadde, yarı ürün ve nihai ürün hatları ile depo giriş-çıkışlarına Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından teknik özellikleri belirlenen sayaçlar (debimetre/akış ölçer) taktırmak zorundadır. Bu sayaçlar; üretim tesislerinde hammadde hattına, alkollü mayşe tankı çıkış hattına ve ayrımsal distilasyon kolonlarını (mayşe, pürifikasyon, rektifikasyon vb.) içeren distilasyon ünitesinin çıkış hattına; depolarda ise hem depo giriş

hem de çıkış hatlarına yerleştirilir. Sayaçlardan elde edilen veriler, haberleşme cihazı vasıtasıyla şifrelenerek internet üzerinden anlık olarak Bakanlık veri merkezine aktarılır. Sisteme (EATS) Bakanlığın izni olmadan müdahale edilmesi, mühürlerin sökülmesi veya sayaçları devre dışı bırakacak alternatif hat (musluk, tahliye aparatı) çekilmesi kesinlikle yasaktır ve ağır yaptırımlara tabidir.

3. Alkol Ticaret Platformu (ATİP) ve Nakliye

Etil alkol, metanol ve sumanın yurt içindeki tüm alım, satım, ithalat, ihracat ve sevkiyat işlemleri Alkol Ticaret Platformu (ATİP) üzerinden yürütülmek zorundadır. Alıcılar, satın almaya yetkili oldukları ürünü ve miktarı ATİP üzerinden satıcıya iletir. Onaylanan siparişlerin nakliyesine başlanmadan önce, satıcı tarafından ATİP üzerinden benzersiz bir kod içeren "Alkol Transfer Belgesi" düzenlenmesi yasal bir zorunluluktur. Bu belge olmadan yapılan sevkiyatlarda sorumluluk kural olarak satıcıya aittir; ancak alıcının bu ürünü belgesiz olarak teslim alması halinde mevzuata aykırı sevkiyat nedeniyle hem satıcı hem de alıcı birlikte sorumlu tutulur.

4. Sanayide Kullanım ve Denatürasyon İşlemleri

Gıda ve içki sanayisi dışında, sanayi girdisi (kozmetik, temizlik, antifriz, biyoyakıt vb.) veya evsel amaçlı kullanılacak etil alkollerin içilmesini engellemek amacıyla "denatürasyon" (içine acı tat, kötü koku veya renk veren kimyasallar katılması) işlemi zorunludur. Denatürasyon işlemi, kapalı sistemlerde ve homojen karışım sağlayacak uygun yöntemlerle gerçekleştirilir. Kullanım amacına göre farklı denatürasyon formülleri uygulanır;

- **Genel amaçlı kullanım için;** 100 litre etil alkole 125 gram tiyofen, 0,8 gram denatonyum benzoat, 3 gram reaktif kırmızı boya ve 2 litre metil etil keton ilave edilir.
- **Kozmetik sanayisi için;** K tipi denatürasyon uygulanarak denatonyum benzoat ve tersiyer butanol katılır. Sanayi girdisi olarak kullanılacak etil alkol ve metanol, yetkili dağıtım firmaları tarafından doğrudan üretimde kullanacak olan sanayicinin tesisine teslim edilir. Ayrıca etil alkol ve metanolün internetten satışı kesinlikle yasaktır.

5. Tıbbi Kullanım Amaçlı Etil Alkol

Sağlık ve veterinerlik hizmetlerinde kullanılan etil alkol (tarımsal etil alkol), piyasaya sadece 5 litrelik mat siyah renkli plastik kaplarda ve ambalajında karekod bulunacak şekilde

arz edilebilir. Bu alkollerin alımı, kuruluşların kapasitelerine göre katı kotalara bağlanmıştır:

- Eczaneler (sadece majistral ilaç yapımında kullanmak üzere): Aylık en fazla 5 litre.
- Birinci basamak sağlık kuruluşları: Aylık 10 litre.
- İkinci basamak sağlık kuruluşları: Yıllık 1.000 litre.
- Üçüncü basamak sağlık kuruluşları (büyük hastaneler): Yıllık 2.000 litre.
- Veteriner muayenehaneleri ile poliklinikleri aylık 5 litre, hayvan hastaneleri ise aylık 40 litre alabilir.Sağlık kuruluşları ve eczaneler, satın aldıkları tıbbi kullanım amaçlı etil alkolü kesinlikle başka birine bedelli veya bedelsiz olarak satamaz, devredemez ve kullanım alanları dışında tüketemezler. Toptan satıcılar ise stoklarında 50.000 litreden fazla tıbbi etil alkol bulunduramazlar.

BÖLÜM 4 Şişenin Üzerindekiler: Ambalaj, Etiket ve İzlenebilirlik

4.1.Hacim Kısıtlamaları ve Cam Ambalaj Zorunlulukları

Türkiye'de alkollü içkilerin ve etil alkolün piyasaya arzında, ürün güvenliğinin sağlanması, kayıt dışılığın önlenmesi ve tüketim politikalarının kontrol altında tutulması amacıyla ambalaj materyalleri ile ürün hacimlerine yönelik kesin yasal kısıtlamalar bulunmaktadır.

1. Alkollü İçkilerde Cam Ambalaj Zorunluluğu

Tüketicilere sunulan alkollü içkilerin ambalaj materyali mevzuatla standart hale getirilerek kısıtlanmıştır. Kural olarak, iç piyasaya arz edilen alkollü içkilerin cam malzemeden yapılmış ambalajlarda (şişelerde) satılması zorunludur. Bu kuralın mevzuatta tanımlanmış iki temel istisnası bulunmaktadır;

Bira ile açık alkollü içki satış belgesine sahip otel, motel ve tatil köylerinin odalarındaki mini barlarda tüketime sunulacak 5 cl'lik alkollü içkiler cam ambalaj zorunluluğundan muaftır. Bu istisnalar dışında kalan ve cam haricinde bir ambalaj materyali (pet vb.) ile üretilen alkollü içkilerin üretimi 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren tamamen yasaklanmıştır.

2. Perakende Satış Noktalarında 20 cl ve Altı Hacim Kısıtlaması

Alkollü içkilerin kolay erişilebilirliğini kontrol altında tutmak amacıyla küçük hacimli ürünlerin satış noktaları sınırlandırılmıştır. İş yeri açma ve çalışma ruhsatında faaliyet konusu bakkal, market, süpermarket, hipermarket, kuruyemişçi ve büfe olarak belirtilen

standart perakende iş yerlerinde, hacmi 20 cl ve altında bulunan ambalajlardaki alkollü içkilerin bulundurulması ve satışa sunulması yasaktır. Bu hacim kısıtlamasından yalnızca vergisiz satış mağazaları (duty-free), münhasır alkollü içki satış yerleri ile liman, havalimanı ve hava meydanlarında bulunan perakende satıcılar muaf tutulmuştur. Toptan satıcıların da ürün dağıtımı yaparken perakendecilere yönelik bu hacim sınırlamasına titizlikle uymaları yasal bir zorunluluktur.

3. Etil Alkolde Ambalaj Materyali ve Hacim Standartları

Gıda ve içki dışı kullanımda olan etil alkolün ambalaj türleri ve hacimleri, suistimallerin ve yasa dışı alkollü içki üretiminin önlenmesi amacıyla kullanım amaçlarına göre çok spesifik sınırlara bağlanmıştır;

- **Genel kullanım amaçlı etil alkol:** Sadece 1, 5, 10 ve 20 litrelik hacimlerde ve ambalaj malzemesi beyaz plastik olacak şekilde piyasaya arz edilebilir.
- **Tıbbi kullanım amaçlı etil alkol:** Yetkili kuruluşlara verilecek bu alkoller yalnızca 5 litrelik hacimde ve ayırt edici olması için mat siyah plastik ambalajlarda satılmak zorundadır.
- **Analiz amaçlı (analitik saflıkta) etil alkol:** 50 cl, 1 litre ve 2,5 litrelik hacimlerde, beyaz plastik veya cam ambalajlarda sunulabilir. Teknik zorunluluk arz eden durumlarda, Bakanlıktan özel izin alınmak kaydıyla ve kullanım amacı belgelenerek 50 cl'den daha küçük ambalajlarla da üretilmesi veya ithal edilmesi mümkündür.
- **Sanayi Tipi Etil Alkoller**: Gıda, ilaç ve kozmetik gibi sanayi girdisi olarak dökme veya kaplarda satılacak etil alkoller de kullanım tipine göre kural olarak beyaz plastik kaplarda ve 20 litre ile 1.000 litre arasında değişen standart hacim kısıtlamalarına tabidir. İhracat amacıyla üretilen etil alkollerde ise bu ambalaj ve hacim kısıtlamaları uygulanmaz.

4.2. Etiket Okuryazarlığı: Zorunlu İfadeler, Besin Değerleri ve Coğrafi İşaretler

Alkollü içki etiketleri, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi, halk sağlığının korunması ve piyasada haksız rekabetin önlenmesi amacıyla mevzuat tarafından çok ince ayrıntılarına

kadar düzenlenmiştir. Bir alkollü içki şişesini elinize aldığınızda üzerindeki metinler, uyarılar ve işaretler rastgele değil, katı kurallar silsilesinin bir sonucudur.

1. Zorunlu İfadeler, Uyarılar ve Ürün İsimlendirmeleri

Piyasaya arz edilen tüm alkollü içkilerin ambalajlarında (tabanı hariç) sabit ve silinemez bir şekilde sağlık uyarılarının bulunması zorunludur. Bu uyarı, "Alkol dostunuz değildir." yazılı mesajı ile birlikte üç adet grafik sembolü içerir;

18 yaş altı yasağını belirten "18+" sembolü, hamilelikte alkol kullanımının zararına işaret eden "hamile kadın" silüeti ve alkollü araç kullanımını yasaklayan "üzeri çizili otomobil" sembolü.

Bu uyarı mesajları hiçbir şekilde bandrol, pul veya başka bir ambalaj unsuruyla kapatılamaz, gizlenemez veya kesilemez. Ayrıca bu uyarıların kaplayacağı alan ve yazı puntoları, şişenin hacmine (cl) göre santimetrekare cinsinden kesin olarak belirlenmiştir.

Ürünlerin kimliklerini yansıtan satış tanımları da sıkı kurallara tabidir. Bir içki, mevzuatta belirtilen spesifik bir kategorinin (örneğin rakı, votka, cin, viski, rom) üretim şartlarını birebir taşımıyorsa, o kategori ismiyle anılamaz ve sadece "distile alkollü içki" olarak etiketlenir. Tüketiciyi yanıltmamak adına, etiketlerde veya satış tanımlamalarında ürünün sahip olmadığı özellikleri ima eden "benzer", "tip", "stil", "gibi", "patent" veya "aroma" gibi ifadelerin kullanılması kesinlikle yasaktır.

Etiketlerdeki hacmen alkol miktarı beyanları, şişenin nominal hacmine göre belli bir punto büyüklüğünden az olamaz (örneğin 100 cl'den büyük şişelerde en az 5 mm). Şarap ve aromatize şarap ürünlerinde ise tüketicinin damak zevkini yönlendiren şeker miktarı; "sek", "dömi-sek", "yarı tatlı" ve "tatlı" gibi standart isimlendirmelerle etikette yer almak zorundadır.

2. Besin Değerleri ve Enerji Beyanları

Alkollü içkilerde besin değerlerinin ve enerji (kalori) beyanlarının kullanımı ürüne göre değişiklik gösterir. Bu konudaki en katı kural geleneksel içkimiz rakıdadır. Rakı etiketinde enerji ve besin öğelerinin varlığı veya yokluğu kesinlikle belirtilemez. Buna karşılık bira tebliğinde özel bir düzenleme mevcuttur; standart biraya göre enerjisi (kalorisi) en az %25 oranında azaltılmış düşük alkollü biralar, etiket üzerinde tüketicilere "hafif" veya buna eşdeğer bir kelimeyle sunulabilir.

3. Coğrafi İşaretler ve Orijin Koruması Coğrafi İşaretler

Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla belirli bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünleri koruma altına alan işaretlerdir. Bu işaretler, Türk Patent ve Marka Kurumunca tescil edilmeleri halinde koruma altına alınır.

Coğrafi işaretlerin ve yöresel isimlerin etiketlerde kullanımı titizlikle denetlenir. Örneğin rakı üretiminde gelenekselliğin korunması amacıyla; şayet rakının etiketinde tarımsal girdilerinden (üzüm veya anason) biri veya birden fazlası için bir coğrafi bölge adı (örneğin Ege, Çeşme, Tekirdağ vb.) belirtilmişse, üretimde kullanılan bu ürünlerin tamamının (%100'ünün) o coğrafi bölgeden temin edilmiş olması yasal bir zorunluluktur.

Yalnızca yerel ürünler değil, Avrupa Birliği ve diğer ülkelerden gelen ithal ürünlerin (örneğin Scotch Whisky, Cognac, Ouzo, Grappa) coğrafi işaretleri de kendi kategorilerine göre etiketlerde aslına uygun olarak yer alır. Bir distile alkollü içki kategorisine ait coğrafi işaret (örneğin rakı veya viski), distile alkollü içkiler dışındaki herhangi bir içeceği tanımlamak veya sunmak için kesinlikle kullanılamaz.

4.3. Sağlık Uyarıları: Ambalaj Üzerindeki Görsel ve Metinsel Uyarı Mesajları Standartları

İhraç amaçlı üretilenler hariç olmak üzere, Türkiye'de piyasaya arz edilen tüm alkollü içki ambalajlarının üzerinde, ürünün zararlarını belirten Türkçe yazılı ve görsel sağlık uyarılarının bulunması yasal bir zorunluluktur. Halk sağlığını korumak ve tüketiciyi bilinçlendirmek amacıyla getirilen bu kurallar, ambalaj üzerindeki uyarıların içeriğinden tasarımına, ebatlarından uygulanma biçimine kadar çok net standartlara bağlanmıştır.

Ambalajlarda bu uyarı mesajlarını taşımayan alkollü içkilerin iç piyasaya arz edilmesi veya satılması kesinlikle yasaktır.

1. Zorunlu Uyarı Mesajlarının İçeriği

Piyasaya arzına izin verilen alkollü içkilerin tabanı hariç iç ve dış ambalajlarında, üç adet görsel (grafik) ve bir adet metinsel olmak üzere toplam dört uyarı mesajı bir arada kullanılmak zorundadır. Bunlar sırasıyla şunlardır;

- **Metinsel Uyarı**: "Alkol dostunuz değildir." yazılı mesajı.
- **Görsel (Grafik) Uyarılar:** 18 yaşından küçüklere alkol satışının ve tüketiminin yasak olduğunu belirten "18+" sembolü, hamilelikte alkol kullanımının tehlikelerine işaret eden "üzeri çizili hamile kadın" silüeti ve alkollü araç kullanımını yasaklayan "üzeri çizili otomobil" sembolü.

2. Görsel ve Metinsel Tasarım Standartları

Uyarı mesajlarının nasıl görüneceği, tüketicinin algısını doğrudan etkilediği için spesifik tasarım ve renk kurallarına tabidir;

- **Renkler ve Çerçeve:** Yazılı uyarı mesajı beyaz zemin üzerine siyah harflerle açıkça okunabilecek şekilde yerleştirilmelidir. Hem her bir uyarı mesajının (görsel ve yazılı) hem de mesajların tamamını kapsayan toplam alanın etrafı, genişliği 1 milimetreden az, 2 milimetreden fazla olmayacak şekilde bayrak kırmızı renkte bir sınır çizgisi ile çerçevelenmelidir. Bu sınır çizgisi kesinlikle metne müdahale etmemelidir.
- **Yazı Tipi ve Şekli:** "Alkol dostunuz değildir." yazısı, Helvetica yazı karakteri ile, "Normal" stilde, tek satır olarak ve standart karakter aralıklarıyla yazılmalıdır. Cümle, ilk harfi büyük diğer harfleri küçük olacak şekilde standart cümle formatında basılır.

3. Ambalaj Hacmine (cl) Göre Boyut ve Punto Kriterleri

Şişe üzerindeki uyarı mesajlarının kaplayacağı toplam alan (santimetrekare cinsinden) ve yazının punto büyüklüğü, şişenin hacmine oranla yasal olarak kademelendirilmiştir;

- Dış ambalajlarda: Toplam alan en az 30 cm^2, yazı en az 14 punto olmalıdır.
- 100 cl'den büyük şişelerde: Toplam alan en az 26 cm^2, yazı en az 12 punto olmalıdır.
- 70 cl ile 100 cl arası (100 cl dahil) şişelerde: Toplam alan en az 18 cm^2, yazı en az 10 punto olmalıdır.
- 50 cl ile 70 cl arası şişelerde: Toplam alan en az 14 cm^2, yazı en az 9 punto olmalıdır.
- Daha küçük hacimlerde: Hacim küçüldükçe uyarı alanları ve puntolar da daralır. Örneğin 10 cl'den daha küçük (minibar vb.) ürünler için toplam alan en az 6 cm^2, yazı ise en az 6 punto olarak uygulanmak zorundadır.

4. Görünürlük ve Uygulama Kuralları

Sağlık uyarıları doğrudan şişe ambalajının kendisine, etiketine veya doğrudan ambalaj

üzerine yapıştırılan çıkartmalara uygulanabilir. Ancak bu uyarıların sabit ve silinemez nitelikte olması şarttır. Tüketicinin uyarılara erişimini engellememek adına; uyarı mesajları herhangi bir şekilde saklanamaz, başka bir cisimle kapatılamaz veya kesilemez. Ayrıca bandrol, pul, fiyat etiketi veya benzeri ilaveler kesinlikle bu uyarı mesajlarının üzerine yapıştırılamaz ve uyarıları görünmez kılamaz.

4.4. Bandrollü Ürün İzleme Sistemi: Kodlanmış Etiketler ve Dijital Takip

Türkiye'de alkollü içkilerin piyasaya arzında, vergi güvenliğini sağlamak, kayıt dışılığı ve sahteciliği önlemek, aynı zamanda ürünün tarladan nihai tüketiciye kadar güvenli bir şekilde ulaşmasını (izlenebilirliğini) garanti altına almak amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı öncülüğünde kurulan Ürün İzleme Sistemi (ÜİS) uygulanmaktadır. Bu sistem; ambalajların özel etiket ve işaretlerle kodlanması, bu bilgilerin anlık olarak Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veri merkezine aktarılması ve saha denetimine imkân sağlanması esasına dayanan devasa bir dijital takip mekanizmasıdır.

1. Bandrol, Kod ve Kodlanmış Etiketlerin Fiziksel Uygulaması

Sistemin tüketici ile buluşan görünen yüzü "bandrol" veya "kod"lardır. Mevzuat uyarınca;

- **Bandrol:** Taklit edilemez nitelikteki, açık güvenlik unsurları çıplak gözle, gizli güvenlik unsurları ise özel denetim cihazlarıyla tespit edilebilir özelliklere sahip kıymetli damga niteliğindeki kağıtlardır.
- **Kod ve Kodlanmış Etiket:** Bira üretiminde farklı bir fiziksel uygulama yapılarak, bandrol yerine harfler ve/veya rakamları içeren güvenlikli mürekkep ile oluşturulan "kod" veya "kodlanmış etiket" kullanılır. Bunlar da hukuken bandrol ile tamamen aynı statüdedir.

Üretilen veya ithal edilen ürünlere bandrol uygulanması sıkı kurallara tabidir. Alkollü içkilerde bandroller, her bir şişe veya iç ambalajın kapağı (veya kapüşonu) üzerine, şişe kapağı açıldığında yırtılacak ve bir kısmı şişede kalacak şekilde yapıştırılmak zorundadır. Biralarda ise kod veya kodlanmış etiket; şişelerde kapağa, kutularda ise kutunun altına uygulanır.

2. Dijital Takip ve Aktivasyon İşlemi

Banderollerin sıradan bir etiket olmaktan çıkıp dijital bir takip koduna dönüştüğü aşama "aktivasyon (aktif hale getirme)" işlemidir. Bandrol veya kod; ürünün üzerine yerleştirildikten hemen sonra, o içkinin türü (fermente/distile), markası, ambalaj hacmi (örneğin 70 cl) ve Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) gibi spesifik bilgileriyle elektronik olarak eşleştirilir ve bu veriler anında veri merkezine aktarılır. Bu sayede piyasadaki her bir alkollü içki şişesi devlete bildirilmiş ve benzersiz bir dijital kimlik kazanmış olur.

3. Açık ve Gizli Güvenlik Unsurlarıyla Saha Denetimi

Sistem, sahte ve kaçak içki ile mücadele edebilmek için çok katmanlı bir güvenlik yapısı kurgulamıştır;

- **Açık Güvenlik Unsurları**: Tüketiciler tarafından çıplak gözle kontrol edilebilen unsurlardır. Bandrollerin üzerinde gözle görülür şekilde ürün ambalaj hacmi (ör. 70 cl) ve ürünün kategorisine ait GTİP grup bilgisi yer alır. Ayrıca, çıplak gözle farklı açılardan bakıldığında bandrol üzerindeki logoların renk değiştirmesi ve fermente ürünler için "F", distile ürünler için "D" harfinin belirmesi gibi görsel güvenlik önlemleri mevcuttur. Şarap ve bira gibi fermente ürünler ile rakı ve viski gibi distile alkol ürünlerinin bandrol renkleri ve yapıları da birbirinden farklıdır.
- **Gizli Güvenlik Unsurları ve Mobil Denetim Cihazları:** Tüketicinin göremediği ancak yetkili kamu görevlilerinin "mobil denetim cihazları" ile kontrol edebildiği elektronik şifrelemelerdir. Denetim görevlisi, cihazını çevrimiçi (online) olarak GPRS üzerinden Gelir İdaresi Başkanlığı Veri Yönetim Sistemine bağlayıp şişenin üzerindeki bandrolü okuttuğunda, o şişenin üretim bandındaki tüm aktivasyon geçmişi ekrana düşer. Eğer okutulan bandroldeki dijital bilgi (örneğin; bandrol "70 cl Rakı" olarak aktive edilmiş) ile bandrolün yapıştırıldığı fiziksel ürün (örneğin "35 cl Votka") birbiriyle eşleşmiyorsa, sistem anında "Tipi Eşleşmeyen" uyarısı verir ve sahtecilik anında tespit edilir.

4. Firelerin (Atık Bandrollerin) İmha Süreci

Dijital takip o kadar hassastır ki; üretim hattında yırtılan, kopan, hatalı basılan veya zayi olan (fire) bandroller bile öylece çöpe atılamaz. Firmalar bu fire bandrolleri ürün tipine göre gruplandırarak güvenli bir alanda muhafaza etmek zorundadır. Biriken bu fireler, ancak Tarım ve Orman Bakanlığı, Darphane ve yetkili firma ve üretici/ithalatçı firma temsilcilerinden temsilcilerinden oluşan resmî bir komisyon nezaretinde sayılarak veya tartılarak tutanak altına alınır ve komisyon eşliğinde imha edilir. Kullanılmış ya da zayi olmuş hiçbir bandrol ikinci kez piyasaya sürülemez.

BÖLÜM 5 Ticaret, Tedarik Zinciri ve Lojistik

5.1. Dış Ticaret Standardizasyonu: İthalat ve İhracat Prosedürleri

Türkiye'de tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, sigara filtresi, etil alkol ve alkollü içkilerin ithalatı ve ihracatı, piyasa güvenliğinin sağlanması, halk sağlığının korunması ve kayıt dışılığın önlenmesi amacıyla Tarım ve Orman Bakanlığının (TADAB) sıkı denetimi ve iznine tabidir. Dış ticaret işlemleri, Gümrük ve Dış Ticaret mevzuatının yanı sıra sektörel tebliğler ve kurullarla belirlenmiş katı standardizasyon prosedürlerini içerir.

1. İthalat Prosedürleri ve Sınırlamalar

Tütün Mamulleri İthalatı ve Kapasite Şartı: Tütün mamulleri ithalatında en kritik kural, ithalat hakkının yurt içindeki üretim kapasitesiyle doğrudan bağlantılı olmasıdır. Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi alan firmaların, marka bazında serbestçe ithalat yapabilmeleri için bir takvim yılı içinde sigara için en az iki milyar adet, diğer tütün mamulleri için ise en az on beş ton fiili üretime ulaşmaları yasal bir zorunluluktur. Bu şartı sağlayan firmalar, ithal edecekleri her bir parti için Bakanlıktan "Tütün Mamulleri İthalatı Uygunluk Belgesi" almak zorundadır. İthal edilecek tütün mamullerinin birim paket ve grupman ambalajları üzerinde "Tarım ve Orman Bakanlığı izniyle ithal edilmiştir." ibaresinin bulunması şarttır. Bakanlık veya gümrük idaresince ithaline izin verilmeyen tütün mamulleri mahrecine iade edilir, üçüncü bir ülkeye gönderilir veya tasfiye edilmek üzere gümrüğe terk edilir.

Alkol ve Alkollü İçki İthalatı: Piyasaya arz edilecek etil alkol, metanol ve alkollü içkilerin ithalatında firmalar Kurumdan (Bakanlıktan) ürün markası bazında "İthalata Uygunluk Belgesi" almak zorundadır. İthalat sürecinde en belirgin kısıtlamalardan biri dökme içkilere yöneliktir; dökme alkollü içkiler, alkollü içki üretiminde kullanılabilecek tarımsal kökenli distilatlar ile su, gıda alkolü gibi hammadde ilavesiyle alkollü içki

hazırlanmasında kullanılabilecek konsantre içkilerin serbest dolaşıma konu edilerek ithal edilmesi yasaktır ve bu ürünlerin nakliyesi yapılamaz.

Fuar, Sergi ve Numune İthalatı: Uluslararası fuar, sergi veya bilimsel faaliyetler kapsamında Türkiye'ye getirilecek alkollü içkiler ile test ve numune amaçlı ithalatlar özel prosedürlere tabidir. Firmaların bu kapsamda getirecekleri ürünler için ilgili Gümrük Müdürlüğüne ibraz edilmek üzere kullanım amacını, miktarını ve ambalaj hacmini belirten formlarla Kuruma başvurarak uygunluk yazısı almaları gerekmektedir.

2. İhracat Prosedürleri ve İzlenebilirlik

Serbest İhracat ve Bildirim Yükümlülüğü:

Türkiye'de yasal izinlerle üretilen tütün mamulleri, filtre, makaron ve alkollü içkilerin ihracatı kural olarak serbesttir. Ancak işlem görmüş tütün ve tütün mamulleri ihracatında; tütün kullanım oranları, kodlama bilgisi, marka ve ihraç edilecek ülke isimlerinin üretim öncesinde Bakanlığa bildirilmesi zorunludur. İşlem görmüş tütün, tütün mamulleri, sigara filtresi ve makaron ihracatı sadece üretici firmalar tarafından yapılabilir, aracı ihracatçı kullanılamaz

İhraç Ürünlerinde Ambalaj ve Etiket Standartları: İhraç amacıyla üretilen ürünler, iç piyasadaki ambalaj kısıtlamalarından ve etiket standartlarından ayrıştırılmıştır;

- **Ambalaj Ayrımı:** İhraç edilecek tütün mamulleri ile makaron ve sigara filtrelerinin iç ambalajı, birim paketi, grupman ve koli ambalajı, yurt içi piyasaya arz edilen mamulat çeşidi ambalajı ile aynı olamaz.
- **İhracat İbaresi Zorunluluğu:** İhraç edilecek ambalajlı etil alkollerin etiketleri üzerinde, ihraç edileceği ülke dilinde ve Türkçe olarak "İhraç Amacıyla Üretilmiştir" ibaresinin yer alması zorunludur.

Bandrol Muafiyeti ve ATİP (Alkol Ticaret Platformu) Üzerinden Takip

İhracat amacıyla üretilen tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı ve alkollü içkilerde yurt içi piyasa için zorunlu olan bandrol/kodlanmış etiket kullanılmaz. Ancak bu ürünlerin ihracat süreci dijital takip sistemleriyle izlenir. Etil alkol ve metanol ihracat işlemlerinde, sevkiyat yapılmadan önce ihracat bilgilerinin Alkol Ticaret Platformu (ATİP) sistemine girilerek "Alkol Transfer Belgesi" düzenlenmesi zorunludur. İhracat tamamlandıktan sonra kapatılmış gümrük beyannamesinin yedi gün içinde ATİP'e yüklenmesi ve ürün bilgilerinin Etil Alkol İzleme Sistemine (EİS) kaydedilmesi yasal bir mecburiyettir.

3. Dâhilde İşleme Rejimi (DİİB) Kapsamında Dış Ticaret

Dâhilde İşleme Rejimi (ithal edilen hammaddenin işlenerek ihraç edilmesi) kapsamında yapılacak tütün ve tütün mamulleri ihracatı için Ticaret Bakanlığına başvurulmadan önce Tarım ve Orman Bakanlığından "Ön İzin" alınması şarttır. Ön izin başvurusunda beyan edilen ithal edilecek tütün ile ihraç edilecek mamul bilgilerinin, Ticaret Bakanlığından alınacak Dâhilde İşleme İzin Belgesindeki bilgilerle birebir aynı olması zorunludur. Bu kapsamda üretilen ürünlerin ihracatı da sadece üretimi gerçekleştiren firma tarafından yapılabilir.

5.2. Toptan Satış ve Dağıtım Yetki Belgeleri

Türkiye'de tütün mamulleri, alkol ve alkollü içkilerin piyasaya güvenli, izlenebilir ve kayıt altında sunulmasını sağlamak amacıyla, tedarik zincirinin en önemli halkalarından biri olan toptan satış ve dağıtım faaliyetleri katı kurallara ve özel yetki belgelerine bağlanmıştır.

Toptan Satış Belgesi ve Kapsamı

Piyasada toptan satış yapabilmek için ürünün türüne göre "tütün mamulü toptan satış belgesi" veya "alkollü içki toptan satış belgesi" alınması zorunludur. Üretici ve ithalatçı firmalar, halihazırda Kurumdan almış oldukları üretim, ithalat ve dağıtım belgelerine istinaden, ayrıca bir toptan satış belgesi almalarına gerek kalmaksızın ürünlerini toptan satıcılara satabilirler. Ancak, bu üretici veya ithalatçıların ürünlerini doğrudan perakende satıcılara, açık alkollü içki satıcılarına veya nargilelik tütün mamulü sunumu yapan kişilere satmak istemeleri halinde "toptan satış belgesi" almaları yasal bir zorunluluktur. Toptan satış operasyonlarında, ürünlerin satışa sunulduğu her bir yer ve muhafaza edildiği her bir depo için ayrı ayrı satış belgesi alınması şarttır.

Dağıtım Yetki Belgesi ve Ortak Sorumluluk

Üretici veya ithalatçılar, ürünlerin dağıtım faaliyetini bizzat yapabilecekleri gibi, yetki verdikleri toptan satıcılar veya dağıtıcılar aracılığıyla da yürütebilirler. Dağıtımın toptancılar üzerinden yapılması durumunda; sevk/taşıma irsaliyesi ve faturalar üzerinde üretici/ithalatçının kendi sicil numarasının kullanılması şarttır ve bu aktörler ürün güvenliğinden müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Düzenlenen "Dağıtım Yetki Belgesi"nin geçerlilik süresi iki yıl olup, süre bitiminden 30 gün önce belge yenileme başvurusunun yapılması gerekmektedir. Şarap sektöründe, ham şarap üretimi ile dolum aşamalarının farklı firmalarca yapıldığı "akdi üretici" modelinde ise Dağıtım Yetki Belgesi, nihai ürünü piyasaya arz etme sorumluluğunu üstlenen ana firma adına düzenlenir.

Tedarik Zinciri ve Lojistik Kuralları

Toptan satış ve dağıtım aşamasında piyasa dengesini ve güvenliğini korumaya yönelik çeşitli lojistik mükellefiyetler mevcuttur;

- **Yetkisiz Ticaret Yasağı**: Toptan satıcılar, yetki belgesi almamış kişilerden ürün tedarik edemez ve aynı şekilde geçerli satış belgesi bulunmayan perakendecilere ürün satamazlar.
- **Zamanında Tedarik Yükümlülüğü:** Toptan satıcılar, perakende satıcıların verdikleri siparişleri ticari teamüllere uygun makul sürelerde işyerlerine teslim etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde toptan satıcı sorumlu olur. Üretici ve ithalatçılar da dağıtımın aksamaması için gerekli tedbirleri almak zorundadır; aksi takdirde Kurumun yazılı bildirimiyle toptan satıcılarla birlikte sorumlu tutulurlar.
- **İzlenebilirlik ve Evrak Düzeni:** Tedarik zincirindeki ürün hareketlerinin izlenebilmesi için, satış faturaları ve sevk/taşıma irsaliyeleri üzerinde toptan satıcının ve alıcının Kurum sicil numarası ile ürünlerin markası ve ambalaj hacmi (veya birimi) bilgilerine yer verilmesi zorunludur.
- **Bandrol ve Kod Güvenliği:** Toptan satıcılar, dağıtımını yaptıkları ürünlerin ambalajlarındaki bandrol ve kodlara ait güvenlik unsurlarının perakendeciler tarafından teyit edilebilmesi için, Kurumca belirlenen doğrulama materyallerini (cihazlarını) yeterli sayıda bulundurmak, bu cihazları talep eden satıcılara sunmak ve kendi araç ile işyerlerinde taklit bandrollü ürün ve niteliğine uygun olmayan (örneğin; şarap bandrolünün votka şişesine yapıştırılması gibi) ürün bulundurmamak için düzenli kontrol yapmak zorundadır.
- **Yetki İptali ve Tasfiye**: Toptan satıcıların, ürünlerini dağıttıkları üretici veya ithalatçı firmadan aldıkları yetki belgesinin geçerliliği sona ererse, durumu 30 gün içinde Kuruma bildirmeleri, mevcut ürünleri tasfiye etmeleri ve belgelerinde değişiklik yaptırmaları gerekir. Başka bir firmadan alınmış geçerli yetki belgeleri yoksa, toptan satış belgelerini Kuruma iade etmeleri şarttır.
- **Dökme Ürünlerin Lojistiği**: Etil alkol ve metanol gibi ürünlerin lojistiği, ürünün türüne göre farklı kurallara tabidir. Sanayi tipi etil alkol, dökme gıda alkolü ve metanolün yurt içi dağıtımı, bu ürünleri doğrudan sanayi girdisi olarak kullanacak olan firmaların tesislerine teslim edilmek suretiyle yapılır. Öte yandan, tıbbi kullanım amaçlı etil alkol ile analiz amaçlı saf alkoller, toptan satış belgesini haiz firmalar aracılığıyla veya doğrudan bu ürünleri almaya yetkili kişi ve kurumlara satılarak

piyasaya arz edilebilir.

5.3. İstisnai Durumlar: Numune, Fuar ve Sergi Kapsamında Yurt Dışından Ürün Getirme

Türkiye'de tütün mamulleri ve alkollü içkilerin ticari amaçlı standart ithalat prosedürleri dışında; numune, test, fuar veya sergi amacıyla yurt dışından ürün getirilmesi özel istisnai kurallara ve izin süreçlerine tabidir. Bu işlemler ticari bir satış amacı gütmediği için standart dış ticaret kısıtlamalarından büyük ölçüde muaf tutulmuş, ancak piyasa güvenliğini sağlamak adına sıkı taahhütlere bağlanmıştır.

1. Alkollü İçkilerde Numune, Fuar ve Sergi İthalatı

Yurt dışından numune, fuar veya sergi kapsamında alkollü içki getirmek isteyen firmaların, ilgili Gümrük Müdürlüğüne ibraz edilmek üzere Kurumdan (Tarım ve Orman Bakanlığından) özel bir "Uygunluk Yazısı" almaları zorunludur. Bu yazının düzenlenebilmesi için, ilgili bakanlık birimlerinden alınan uygunluk belgesinin bir örneğinin, kullanım amacına göre hazırlanmış özel formlarla birlikte yetkili mercie sunulması gerekmektedir.

- **Fuar ve Sergiler İçin:** Fuar veya sergi kapsamında getirilecek ürünler için firmaların; Söz konusu etkinlik süresince bu içkilerin kesinlikle satışının yapılmayacağını, 18 yaşından küçüklere sunulmayacağını ve alkollü içki sunumunda 18 yaşından küçüklerin çalıştırılmayacağını beyan ve taahhüt etmeleri yasal bir şarttır. Münhasıran alkollü içkilerin uluslararası düzeyde tanıtımına yönelik ihtisas fuarlarında tadım amaçlı sunum yapılmak istenmesi halinde, etkinliği düzenleyenlerin yerel makamlardan (belediye, özel idare veya mülki amirlik) aldıkları izinlerle birlikte etkinliğin başlamasından en az 30 gün önce Kuruma başvurmaları gerekir. Bu tür uluslararası ihtisas fuarlarında eğitim kurumları ve ibadethanelere yönelik kapıdan kapıya en az yüz metre mesafe şartı uygulanmaz ve yabancı katılımcılar ile sektör profesyonellerine (belgeli satıcılar ve çalışanlarına) tadım yaptırılmasına izin verilir.
- **Numuneler İçin:** Sadece numune amacıyla yurt dışından getirilecek alkollü içkiler için de benzer bir beyan prosedürü işletilir ve ithalatçı firmalardan, numune kapsamında getirilen bu eşyanın hiçbir şekilde satışa konu edilmeyeceğine dair kesin bir yazılı taahhütname alınır.

2. Tütün Mamulleri, Makaron, Sigara Filtresi ve Yaprak Sigara Kâğıdında Test ve Numune İstisnası

Tütün mamulleri, makaron, sigara filtresi ve yaprak sigara kâğıdı sektörlerinde faaliyet

gösteren firmaların, salt test ve numune amacıyla yapacakları ithalat işlemleri de standart ticari ithalat kısıtlamalarından istisna tutulmuştur.

Firmaların kendi izinli üretim kategorilerinde test veya numune amacıyla Bakanlıktan özel izin almak kaydıyla yapacakları bu tür ürün ithalatlarında; standart ticari ithalatta aranan yıllık belirli bir üretim kapasitesine ulaşma zorunluluğu veya marka bazında ithalat kotaları gibi katı dış ticaret şartlarının varlığı aranmaz.

BÖLÜM 6 Sunum, Tüketim ve Sosyal Alan Düzenlemeleri

6.1. Perakende ve Açık Alkollü İçki Satış Belgeleri Arasındaki Farklar

Türkiye'de alkollü içkilerin nihai tüketiciye ulaştırılması temel olarak iki farklı satış belgesi rejimi üzerinden yürütülmektedir;

Perakende Satış Belgesi ve Açık Alkollü İçki Satış Belgesi. Bu iki belge türü, ürünün sunum şekli, tüketim alanı, pazar kuralları ve fiziki kısıtlamalar bakımından birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmaktadır.

1. Satış ve Sunum Şeklindeki Farklılıklar

Perakende alkollü içki satış belgesi, ürünlerin nihai tüketiciye yalnızca orijinal "piyasaya arz ambalajında" (kapalı şişe, kutu vb.) satılmasına olanak tanır. Perakende satıcılar, tüketicilere arz edilen ambalajları bozmak ya da bölmek suretiyle kesinlikle satış veya sunum yapamazlar. Buna karşılık açık alkollü içki satış belgesi, alkollü içkilerin piyasaya arz ambalajı açılarak nihai tüketiciye satışını ve kadehle/açık olarak sunumunu yasal hale getirir. Bu kuralın bir sonucu olarak; açık alkollü içki satış belgesi bulunmayan standart perakende satış yerlerinde açık alkollü içki tüketilmesi veya sunumu yapılması kesinlikle yasaktır.

2. Tüketim Alanı, Görünürlük ve Saat Kısıtlamaları

Perakende satış noktalarındaki en belirgin kurallardan biri saat kısıtlamasıdır. Perakende olarak alkollü içki satışının 22:00 ila 06:00 saatleri arasında yapılması yasaktır. Ayrıca, perakende satıcılar alkollü içkilerin işletme dışından görünmemesi için vitrin, satış ünitesi konumu ve fiziki koşullarda her türlü önlemi almak zorundadır. Alkollü içkiler dışarıdan görülecek şekilde perakende satışa arz edilemez. Açık alkollü içki satışı yapılan yerlerde ise ürünler yalnızca izin verilen tesis sınırları (ruhsatlandırılmış alan) içerisinde tüketime sunulabilir. Bu tür yerlerden tesis sınırları dışına (dışarıda tüketilmek üzere) alkollü içki satışı veya sunumu yapılamaz.

3. İş Yeri Türleri ve "Birlikte Faaliyet" Yasağı

Perakende alkollü içki satış belgesi; iş yeri açma ve çalışma ruhsatında faaliyet konusu genel olarak bakkal, market, süpermarket, hipermarket, kuruyemişçi ve büfe olan yerler ile

münhasıran alkollü içki/tütün mamulü satan iş yerlerine verilir. Mevzuat, perakende satılan içkinin açık tüketime dönüşmesini ve alan ihlallerini engellemek için aynı mekanda birlikte faaliyet yasağı getirmiştir. Buna göre; açık alkollü içki satışı yapılan yerlerin içinde veya bu yerlerin tamamen bağımsız olmayan bölümlerinde faaliyette bulunmak üzere perakende satış belgesi düzenlenmez. Bunun tek istisnası; açık alkollü içki satış belgesini haiz olan konaklama tesisleri, mesire yerleri ve kamp alanlarında faaliyet gösteren perakende satış yerleridir.

4. Menü, Servis Materyalleri ve Sunum Ayrıcalıkları

Açık alkollü içki satış belgesini haiz işletmeler, perakende satış yerlerine uygulanan katı marka görünürlüğü kurallarından, hizmetin doğası gereği bazı istisnalarla ayrılır. Açık içki tüketim noktalarında servis amaçlı materyallerde (bardak, kadeh, sürahi, açacak, buz kovası vb.) piyasaya arzına izin verilmiş alkollü içki marka, amblem ve logolarının kullanılması serbesttir. Buna ek olarak, açık alkollü içki satıcılarının, tüketiciye sundukları tüm ürünleri marka ismi, servis veya ambalaj hacmi ve fiyat bilgisi ile sınırlı kalmak şartıyla liste halinde menülerinde bulundurmaları yasal bir zorunluluktur.

6.2. Gastronomi ve Servis: Açık Sunum Noktalarında (Bar, Restoran) Kullanılabilen Servis Materyalleri ve Sınırları

Türkiye'de alkollü içkilerin her ne surette olursa olsun reklamı, tüketicilere yönelik tanıtımı ve tüketimi teşvik edici kampanyaları genel kural olarak yasaklanmış olmakla birlikte, gastronomi ve hizmet sektörünün doğası gereği açık alkollü içki satışı yapılan yerler (bar, restoran, otel vb.) için spesifik bir istisna tanınmıştır. İlgili mevzuat uyarınca, açık alkollü içki satış belgesini haiz işletmelerde yalnızca servis amaçlı materyaller üzerinde alkollü içki marka, amblem ve logolarının kullanılmasına izin verilmiştir.

Bu istisnanın sınırları ve hangi materyallerin "servis amaçlı" kabul edileceği *Açık Alkollü İçki Satış Belgesini Haiz İşyerlerinde Kullanılan Servis Amaçlı Materyallere İlişkin Tebliğ (2024/18)* ile çok net bir şekilde belirlenerek kayıt altına alınmıştır. Buna göre, açık sunum noktalarında marka, amblem veya logolarına yer verilebilecek yasal servis materyalleri şunlardır;

- Piyasaya arz ambalajı bozularak (şişesi açılarak) tüketiciye sunulan alkollü içkilerin servis edildiği cam veya sair malzemeden yapılmış bardak, kadeh, sürahi ya da karaf gibi kaplar.
- Ürünlerin tüketim öncesinde açılmasında kullanılan açacaklar ve tirbuşonlar.

- Tüketiciye alkollü içki servisinde kullanılan tepsiler ve buz kovaları.
- Bira tipi alkollü içkilerin servise hazır hale getirilerek kaplara doldurulmasını sağlayan musluk düzenekleri.
- Servis tezgahlarında (bar bankolarında) bulundurulan alkollü içkilere mahsus paspaslar.
- Kokteyl gibi alkollü içki karışımlarının hazırlanmasında kullanılan kap, ölçek ve çubuklar.

Kullanım Sınırları ve Yasaklar

Mevzuat, bu materyallerin kullanımını katı kurallara bağlayarak söz konusu istisnanın bir reklam veya promosyon aracına dönüşmesini engellemeyi amaçlamaktadır;

- **Amaca Özgü Kullanım Zorunluluğu:** Yukarıda sayılan marka ve logolu servis materyalleri, alkollü içki servisi ve tüketimi haricinde başka hiçbir amaçla kullanılamaz.
- **Orijinal Logo Şartı ve Metin Yasağı:** Servis materyallerinin üzerinde yalnızca piyasaya arzına yasal olarak izin verilmiş alkollü içkilerin orijinal ambalajında yer alan marka, amblem veya logolar kullanılabilir. Bu görsel işaretler dışında, materyallerin üzerinde alkollü içkilere ilişkin ürünü övücü, tanıtıcı herhangi bir ek ibare ya da açıklamaya kesinlikle yer verilemez.
- **İhlal Durumunda Yaptırım:** Belirlenen bu listeye ve sınırlara aykırı materyal kullanımı (örneğin logolu küllük, peçetelik, masa örtüsü vb. kullanımı veya bardaklara slogan yazılması), 4250 sayılı Kanun'un ihlali sayılır ve teşvik edici içerikte, reklam mahiyetinde yapılmış bir eylem olarak değerlendirilerek ağır idari yaptırımlara tabi tutulur.

6.3. Yaş ve Mesafe Kısıtlamaları: Eğitim ve İbadet Kurumlarına Uzaklık Şartları

Türkiye'de tütün ve alkol piyasasında ürünlerin nihai tüketiciyle buluştuğu noktalar, özellikle gençleri ve kamu sağlığını korumak amacıyla son derece sıkı yaş ve fiziksel mesafe kurallarına bağlanmıştır. Bu düzenlemeler, satış ve sunumun yapılacağı alanları kısıtlayarak

erişilebilirliği denetim altında tutmayı hedefler.

1. Yaş Kısıtlamaları ve İstihdam Yasakları

Gençlerin ve çocukların alkol ile tütün mamullerine erişimini engellemek, sistemin en temel kırmızı çizgisidir. 4250 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca; alkollü içkiler ve tütün mamulleri, tüketilmek veya beraberinde götürülmek üzere 18 yaşını doldurmamış kişilere hiçbir surette satılamaz ve sunulamaz. Yaş konusunda tereddüde düşülmesi halinde satıcıların, talepte bulunan tüketiciden kimlik belgesi talep etmesi yasal bir zorunluluktur.

Yaş kısıtlaması sadece tüketimle sınırlı değildir. 18 yaşını doldurmamış kişiler, alkollü içkilerin ve tütün mamullerinin üretiminde, pazarlanmasında, satışında ve açık sunumunda istihdam edilemezler. Yasal düzenlemeler uyarınca gerçekleştirilen eğitim amaçlı staj ve çalışmalar bu istihdam yasağının tek istisnasıdır.

Yaş kısıtlamalarına uyulduğunu garanti altına almak ve farkındalık yaratmak için satış noktalarında, "18 yaşını doldurmayanlara sigara ve diğer tütün ürünleri satılamaz; satanlar hakkında yasal işlem yapılır." gibi standart yasal uyarı yazılarının kolaylıkla okunabilecek yerlere asılması mecburidir. Uluslararası fuar ve etkinliklerde dahi, firmalar 18 yaş altına tadım yaptırmayacaklarını ve sunumda bu kişileri çalıştırmayacaklarını resmi olarak taahhüt etmek zorundadır. Nargilelik tütün mamulü sunumu için de 18 yaş altı yasağı geçerli olup, yaş kısıtlamalarını ihlal eden satıcılar hakkında Türk Ceza Kanununun "Sağlık için tehlikeli madde temini" başlıklı 194 üncü maddesi kapsamında ağır cezai yaptırımlar uygulanır.

2. Mesafe Kısıtlamaları:

100 Metre Kuralı Sosyal alan düzenlemelerinin en önemli parçalarından biri olan fiziksel mesafe kısıtlaması, satış noktalarının gençlerin ve toplumun yoğun bulunduğu hassas kurumlardan soyutlanmasını sağlar. Mevzuata göre; perakende veya açık olarak alkollü içki satışı yapılan yerler ile örgün eğitim kurumları, dershaneler, öğrenci yurtları ve ibadethaneler arasında kapıdan kapıya en az 100 (yüz) metre mesafenin bulunması zorunludur.

Bu kural, nargilelik tütün mamulü sunumu yapan iş yerleri için de geçerlidir. Nargile sunumu yapılan yerlerin örgün eğitim kurumları, dershaneler ve öğrenci yurtlarına kapıdan kapıya en az 100 metre mesafede bulunması; ayrıca okul öncesi, ilk, orta ve yükseköğretim kurumları ile sağlık, kültür ve spor hizmeti verilen binaların yerleşke sınırları (bahçe ve eklentileri dahil) içerisinde kesinlikle yer almaması gerekmektedir.

3. 100 Metre Kuralındaki İstisnalar ve Kazanılmış Haklar

Eğitim ve ibadet kurumlarına 100 metre uzaklık şartı, ticari hayatın ve turizmin doğası gereği bazı yasal istisnalara ve kazanılmış hak korumalarına tabidir;

- **Turizm Belgeli İşletmeler Muafiyeti:** Mesafe şartı, Kültür ve Turizm Bakanlığından turizm belgesi almış işletmeler (örneğin turizm belgeli oteller veya restoranlar) için uygulanmaz.
- **Tarihi Mekanlar ve Süreli Etkinlikler:** 100 metre mesafe sınırları içerisinde kalan ancak "taşınmaz kültür varlığı" olarak tescilli yapılarda düzenlenecek olan süreli etkinlikler için, Kültür ve Turizm Bakanlığından ve mülki amirlikten uygunluk yazısı alınması şartıyla Kurumca istisnai olarak açık alkollü içki sunum izni verilebilir.
- **Sonradan Açılan Kurumların Etkisi:** Mesafe şartı, satış belgesinin işletmeye verildiği tarih itibarıyla aranır. Bir iş yerine alkollü içki satış belgesi verildikten sonra, o iş yerinin 100 metre yakınına yeni bir örgün eğitim kurumu, dershane, öğrenci yurdu veya ibadethane açılması durumu, mevcut işletmenin satış belgesinin geçerliliğini sona erdirmez.
- **11 Haziran 2013 Öncesi Kazanılmış Haklar:** Kanunun yürürlüğe girdiği 11/6/2013 tarihinden önce yetkili idarelerden iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ile satış belgesi almış olan mevcut işletmeler için bu 100 metre mesafe şartı aranmaz. Üstelik bu yasal muafiyete sahip işletme sahiplerine bir kolaylık daha tanınmış; işletmelerini muafiyet haklarıyla birlikte birinci ve ikinci derece kan hısımlarına (çocukları, torunları, anne-babası veya kardeşleri) devredebilmelerine imkan sağlanmıştır.

6.4. Zaman Kısıtlamaları: 22.00 Sonrası Satış Yasakları ve Mülki Amirin Denetim Yetkisinin Kapsamı

Türkiye'de tütün ve alkol piyasasında, ürünlerin nihai tüketiciye ulaşımının denetlenmesi ve kamu sağlığının korunması amacıyla satış saatleri ve denetim mekanizmaları sıkı kurallara bağlanmıştır. Bu kapsamdaki en önemli düzenlemelerden biri zaman kısıtlaması, bir diğeri ise bu kısıtlamaların saha denetimini yürüten yerel otoritelerin (mülki idarelerin) geniş yetkileridir.

1. Zaman Kısıtlamaları:

22:00 - 06:00 Arası Perakende Satış Yasağı Alkollü içkilerin erişilebilirliğini kontrol altında tutmak amacıyla, 4250 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklerle perakende satış saatlerine kesin bir sınır getirilmiştir. Buna göre; alkollü içkiler, 22:00 ila 06:00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz.

Bu yasak, bakkal, market, tekel bayisi, kuruyemişçi ve süpermarket gibi iş yerlerinde (kapalı ambalajda satılan ve dışarıda tüketilecek olan) perakende satış faaliyetlerini kapsar. Bu

saatler arasında, ürünlerin fiziki olarak veya paket servis gibi yöntemlerle tüketiciye teslim edilmesi kesinlikle yasaktır. Öte yandan, "açık alkollü içki satış belgesine" sahip olan bar, restoran, pavyon ve turizm belgeli oteller gibi yerinde tüketim yapılan işletmelerin kendi yasal çalışma saatleri (ruhsat saatleri) içerisindeki kadehle/açık sunum servisleri bu yasağın kapsamı dışındadır.

2. Mülki Amirin Denetim ve Yaptırım Yetkisinin Kapsamı

Piyasadaki bu zaman kısıtlamalarının, yaş ve mesafe yasaklarının ihlal edilip edilmediği; Tarım ve Orman Bakanlığının yanı sıra doğrudan yerel yönetimlerin ve mülki amirliklerin (Valilikler ve Kaymakamlıklar) denetimi altındadır.

Mülki amirlerin denetim ve yetki kapsamı şu başlıklar altında toplanır;

- **Doğrudan Denetim ve Bilgi İsteme Yetkisi**: Tütün mamulleri ve alkollü içkiler piyasasında satış yapan gerçek ve tüzel kişiler, mülki amirlikler ve kolluk kuvvetleri (polis, jandarma) tarafından lüzum görülen her an denetlenebilir. Satıcılar, denetim yapmakla yetkilendirilmiş kolluk kuvvetlerine ve resmi görevlilere zorluk çıkaramaz, talep edilen tüm bilgi ve belgeleri ibraz etmek zorundadır.
- **İdari Para Cezası Uygulama Yetkisi:** 22:00 - 06:00 saatleri arasındaki satış yasağı ihlali dâhil olmak üzere, kanunlarda yer alan pek çok yasağın (örneğin belgesiz tütün ve alkol satışı yapılması) ihlalinde idari para cezalarını doğrudan "mahalli mülki amir" verir. Ancak 22:00 - 06:00 saatleri arasındaki perakende satış yasağı bu durumun en büyük istisnasıdır. 22:00 sonrası satış yasağına uymayan işletmelere on binlerce lirayı bulabilen çok ağır idari para cezaları mülki amirler tarafından değil, doğrudan Tarım ve Orman Bakanlığı (Kurul/Kurum) kararıyla tatbik edilir.
- **Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi Yetkisi:** Mülki amirler yalnızca para cezası kesmekle kalmaz; örneğin yetki belgesi olmadan ticarete konu edilen veya mevzuata aykırı satılan tütün mamulü ve alkollü içkilere el konularak ürünlerin mülkiyetinin idari yolla kamuya geçirilmesine (devlete devredilmesine) karar vermeye de yetkilidir. (*Not: Sahte veya kaçak olduğu tespit edilen ürünlerin adli müsaderesi ise idarenin değil, mahkemelerin yetkisindedir.*
- **Ruhsat ve Satış Belgelerinin İptalindeki Etkisi**: İş yerleri ile ilgili genel güvenlik, asayiş veya çalışma saatleri gibi konularda mülki amirler veya yetkili idareler tarafından iş yeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edilmesi halinde; bu durum Tarım ve Orman Bakanlığına bildirilir ve söz konusu işletmenin Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu (TAPDK/Bakanlık) satış belgeleri de doğrudan iptal edilir.

BÖLÜM 7 Görünmezlik Duvarı: Reklam, Tanıtım ve Medya

7.1. Ticari Reklam Yönetmeliği Çerçevesinde Tam Yasaklılık Hali

Türkiye'de tütün mamulleri ve alkollü içkiler, toplum ve yeni nesillerin sağlığını korumak amacıyla sıradan ticari ürünlerden tamamen farklı bir pazarlama rejimine tabidir. Bu ürünlerin kitle iletişim araçlarında, medyada veya fiziksel alanlarda tanıtımına karşı çok katı bir "görünmezlik duvarı" örülmüş ve ticari reklamları bütünüyle yasaklanmıştır.

1. Ticari Reklam Yönetmeliği'nin "Tam Yasaklılık" Yaklaşımı

Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği, piyasadaki tüm reklam ve tanıtım faaliyetlerinin genel sınırlarını çizerken tütün ve alkol ürünleri için özel bir atıf yapar. Yönetmeliğin 26 ncı maddesine göre; tütün mamulleri ve alkollü içkilerin reklamları, ilgili özel mevzuatında yer alan reklâm ve tanıtımla ilgili hükümlere uygun olmak zorundadır. İlgili özel mevzuatlar (4207 ve 4250 sayılı Kanunlar) bu ürünler için mutlak bir reklam yasağı getirdiğinden, Yönetmelik çerçevesinde tütün ve alkol ürünlerinin reklamı fiilen tam yasak kapsamındadır.

Buna ek olarak, Yönetmeliğin 22 nci maddesi "örtülü reklam" (gizli reklam / ürün yerleştirme) yapılmasını her türlü iletişim aracında sesli, yazılı ve görsel olarak kesin biçimde yasaklamıştır. Böylece, açıkça yapılamayan reklamların dizi, film veya haber programları içine sızdırılarak dolaylı yoldan yapılması engellenmiştir.

2. Tütün Mamullerinde Mutlak Reklam, Tanıtım ve Sponsorluk Yasağı

4207 sayılı Kanun ve ilgili Satış ve Sunum Yönetmeliği uyarınca tütün piyasasına örülen görünmezlik duvarının sınırları şu şekildedir;

- **Doğrudan Reklam Yasağı:** Tütün ürünlerinin ve bu ürünleri üreten firmaların isim, marka veya alametleri kullanılarak her ne suretle olursa olsun reklam ve tanıtımı yapılamaz. Üretici firmalar, kendi isimlerini, amblemlerini veya marka işaretlerini kullanarak hiçbir faaliyete destek veremez ve sponsor olamazlar.
- **Sosyal Medya ve Medya Yasağı:** Televizyonda yayımlanan programlarda, filmlerde, dizilerde, müzik kliplerinde veya internet ile topluma açık sosyal medya ortamlarında ticari gaye veya reklam amacıyla tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi mutlak surette yasaktır.
- **Görünürlük ve Promosyon Engeli:** Tütün ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmalara ait markalar veya onları çağrıştıracak alametler; kıyafet, takı veya aksesuar olarak taşınamaz. Firmalar hiçbir surette tütün ürünlerini teşvik, eşantiyon, promosyon, hediye veya anket adları altında bedelsiz olarak tüketicilere dağıtamazlar ve kampanyalar düzenleyemezler. Ayrıca tütün ürünü dağıtım araçlarında markayı çağrıştıracak ibareler kullanılamaz; araçlar beyaz renkte olmak zorunda olup, yan yüzeylerin sadece yüzde onluk kısmına logosuz olarak ve siyah renkte firmanın ticaret unvanı yazılabilir.

3. Alkollü İçkilerde Tüketiciye Yönelik Reklam ve Tanıtım Yasağı

4250 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat, alkollü içkilerin pazarlamasında da benzer şekilde "tüketiciye kapalı" bir rejim öngörür;

- **Tüketici Odaklı Reklam Yasağı:** Alkollü içkilerin her ne surette olursa olsun reklamı ve nihai tüketicilere yönelik tanıtımı yapılamaz. Televizyon dizilerinde, sinema filmlerinde ve müzik kliplerinde alkollü içkileri özendirici nitelikteki görüntülere yer verilemez.
- **Promosyon ve Etkinlik Yasakları:** Ürünlerin kullanılmasını ve satışını özendiren veya teşvik eden kampanya, promosyon, hediye, eşantiyon ve etkinlik yapılması yasaktır. Firmalar, hiçbir sosyal, kültürel veya sportif etkinliğe ürünlerinin marka, amblem ya da işaretlerini kullanarak sponsor olamazlar.
- **Katı Sınırları Çizilmiş İstisnalar**: Alkollü içkilerin tanıtımı ancak iki istisnai durumda ve çok dar bir kapsamda yapılabilir. Birincisi; tamamen arz zinciri içindeki satıcılara ve profesyonellere yönelik, teşvik edici olmayan ve ürün teknik özelliğini anlatan doğru bilgilendirme amaçlı (tüketiciye kapalı) faaliyetlerdir. İkincisi ise münhasıran alkollü içkilerin uluslararası düzeyde tanıtımına yönelik ihtisas fuarları ve bilimsel faaliyetlerdir; ancak bu bilimsel yayınlar reklam amacıyla kullanılamaz.

- **İnternet ve Taşıma Araçları:** Alkollü içkilerin satışına yönelik tüketicilere dönük internet sitesi açılamaz. Üretici firmaların ihracat amacıyla yurt dışına yönelik açtıkları internet sitelerine ülke içinden erişim engellenmek zorundadır. Bu kuralın tek dijital istisnası; yalnızca arz zinciri içerisindeki satış belgesini haiz kullanıcılara tahsis edilen ve özel şifre/kullanıcı adı ile erişilebilen kapalı devre kurumsal B2B (işletmeden işletmeye) internet sayfalarıdır. Tütün mamullerinde olduğu gibi, alkollü içki sektöründeki firmaların kullandıkları nakliye araçlarında da marka, logo ve amblem kullanımı yasaklanmış; sadece araç yan yüzeyinin yüzde onluk kısmında ticaret unvanına izin verilmiştir. Ancak tütün sektöründeki 'beyaz araç ve siyah yazı' zorunluluğu alkollü içki sektöründe bulunmaz; buradaki tek kural, yazılan ticaret unvanlarında herhangi bir markayı öne çıkaracak görsel bir farklılaştırma yapılmamasıdır.

7.2. Marka, Amblem ve Logo Kullanımının Sınırları (Tabelalar, Araç Giydirmeleri, Promosyon Yasakları)

Türkiye'de tütün mamulleri ve alkollü içkilerin satış ve sunumunda, ürünlerin reklam ve tanıtımını engellemek amacıyla marka, amblem ve logo kullanımına çok kesin sınırlar getirilmiş, bu ürünler kamusal alanda reklam ve görünürlükten tamamen soyutlanmıştır.

1. İş Yerleri, Tabelalar ve Vitrin Düzenlemeleri

Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin markalarını, logolarını veya amblemlerini içeren her türlü görselin satış noktalarında tabela ve vitrin unsuru olarak teşhiri yasaklanmıştır.

- **Tütün Mamulleri:** İş yerlerinin içinde, dışında, vitrinlerinde, tabelalarında ve satış ünitelerinde tütün mamullerinin markalarını çağrıştıracak şekilde sözcükler, şekiller, resim, renk kombinasyonları ve harfler ile her türlü alametler bulundurulamaz.
- **Alkollü İçkiler:** Alkollü içkilerin marka, logo, amblem ve işaretlerini içerecek şekilde sözcükler, şekiller, resim ve harfler; iş yerlerinin içinde, dışında, vitrinlerinde, tabelalarında, satış ünitelerinde, soğutucularında, taşınabilir veya sabit her türlü materyal üzerinde kesinlikle bulundurulamaz. Ayrıca üzerinde alkollü içki markası, amblemi veya logosu bulunan kasa, kutu gibi taşıma veya dış ambalaj materyalleri, sadece lojistik amaçlı bulundurmalar haricinde kamuya özel teşhir edilmek maksadıyla kullanılamaz.

2. Araç Giydirmeleri ve Dağıtım Araçları

Sektörde faaliyet gösteren firmalara ait dağıtım ve nakliye araçlarının "yürüyen birer

reklam panosu" olarak kullanılması engellenmiş, araç giydirmeleri sıkı kurallara bağlanmıştır;

- **Tütün Dağıtım Araçları**: Tütün ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmalara ait araçlarda markaların tanınmasını sağlayacak hiçbir ibare, işaret veya renk kombinasyonu kullanılamaz. Tütün dağıtım araçları beyaz renkte olmak zorundadır ve araçların yan yüzeylerinde, alanın en fazla yüzde onunu aşmayacak oranda, hiçbir logo ve kısaltma kullanılmaksızın sadece siyah renkte ticaret unvanlarına yer verilebilir.
- **Alkollü İçki Dağıtım Araçları:** Alkollü içkiler sektöründe faaliyet gösteren firmaların kullandıkları araçlarda da markaların, logoların ve amblemlerin kullanılması yasaktır. Bu araçlarda sadece yan yüzey alanının yüzde onunu aşmayacak oranda ticaret unvanıyla firma bilgilerine yer verilebilir ve bu unvanlarda herhangi bir markayı öne çıkaracak şekilde farklılaştırma (font, renk vb.) yapılamaz.

3. Promosyon, Eşantiyon, Hediye ve Çapraz Reklam Yasakları

Tüketimi özendiren her türlü promosyon ve marka kullanımı kesin olarak yasaklanmıştır;

- **Bedelsiz Dağıtım ve Kampanyalar:** Tütün ve alkollü içki firmaları; ürettikleri ve pazarlamasını yaptıkları ürünleri bayilere veya tüketicilere teşvik, hediye, eşantiyon, promosyon, anket veya yardım gibi adlar altında bedelsiz olarak dağıtamazlar. Herhangi bir tütün mamulünün veya alkollü içkinin alınması koşuluna bağlı kampanya, promosyon, yardım veya piyango gibi satış artırıcı uygulamalar yapılamaz.
- **Kıyafet ve Aksesuarlar:** Tütün ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmaların isimleri, amblemleri, marka ya da işaretleri veya bunları çağrıştıracak alametleri; kıyafet, takı ve aksesuar olarak taşınamaz.
- **Çocuk Ürünleri ve Benzerlik Yasakları:** Özellikle çocuklar tarafından tüketilen her türlü sakız, şeker, çerez, oyuncak ile kıyafet, takı, aksesuar ve benzeri ürünler; tütün ürünlerine benzeyecek veya markasını çağrıştıracak şekilde üretilemez, dağıtılamaz ve satılamaz.
- **Çapraz Marka Yasağı:** Alkollü içkilerin marka, tanıtıcı ve ayırt edici hiçbir işareti alkolsüz içki ve sair ürünlerde kullanılamayacağı gibi; alkolsüz içki ve sair ürünlerin marka ve ayırt edici işaretleri de alkollü içkilerde kullanılamaz (ihraç amaçlı üretilenler hariç). Benzer şekilde, tütün ürünleri harici mal ve hizmet sektörlerindeki firma ve ürünlerin isim ve markaları da tütün ürünleriyle veya firmalarıyla hiçbir

surette ilişkilendirilemez.

4. Marka ve Logo Kullanımındaki Tek İstisna: Servis Materyalleri Mevzuatta marka, amblem ve logo kullanımına izin verilen son derece sınırlı bir istisna alanı bulunmaktadır; Sadece açık alkollü içki satış belgesine sahip olan işyerlerinde (bar, restoran, pavyon vb. yerinde tüketim noktaları), tüketicilere alkollü içki sunumu için tahsis edilen servis amaçlı materyallerde (bardak, sürahi, buz kovası, açacak vb.) ürünün marka, amblem ve logosunun kullanılmasına izin verilmiştir.

7.3. Dijital Yayıncılık ve Sosyal Medya: İçerik Üretiminde "Teşvik Edicilik" ile "Bilgi Verme" Arasındaki İnce Çizgi

Tütün ve alkollü içki piyasasında uygulanan katı "görünmezlik duvarı", fiziksel mecralarda olduğu gibi dijital yayıncılık, e-ticaret ve sosyal medya ortamlarında da geçerlidir. İlgili mevzuat, bu ürünlerin dijital mecralardaki varlığını sıfıra indirmeyi hedeflerken, sektörün kendi iç işleyişi (arz zinciri) açısından gerekli olan "bilgi verme" eylemi ile tüketiciyi hedefleyen "teşvik edicilik" arasına çok kesin yasal sınırlar çizmiştir.

Sosyal Medya ve İnternette Mutlak Teşvik ve Tanıtım Yasağı

Dijital platformlar, geniş kitlelere ve özellikle gençlere ulaşım gücü nedeniyle en sıkı denetlenen alanlardır.

- **Tütün Mamullerinde Sosyal Medya Yasağı:** İnternet, topluma açık olan sosyal medya veya benzeri ortamlarda ticari gaye ile veya reklam amacıyla tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi kesin olarak yasaklanmıştır. Aynı şekilde, nargilelik tütün mamullerinin tüketimini özendirici reklam, tanıtım ve kampanyaların "bilgi toplumu hizmetleri" (internet ve dijital ağlar) yoluyla yapılması yasaktır.
- **Alkollü İçkilerde Web Sitesi ve Sosyal Medya Sınırları:** Alkollü içkilerin adını veya markasını içeren alan adı (domain) veya alt alan adı kullanılmak suretiyle bu ürünlerin reklam ve tanıtımına yönelik internet sitesi açılamaz. Bunun tek istisnası, Türkiye'de üretim yapan firmaların sadece ihracat amacıyla ve ülke içinden erişimi engellemek koşuluyla yurt dışına yönelik açtıkları tanıtım siteleridir.
- **Örtülü Reklam ve Etkileyiciler (Influencerlar):** Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği ve Sosyal Medya Etkileyicileri Kılavuzu uyarınca, her türlü iletişim aracında olduğu gibi sosyal medyada da sesli, yazılı ve görsel olarak örtülü (gizli) reklam yapılması yasaktır. Tütün ve alkol ürünlerinin mutlak reklam yasağına tabi olması nedeniyle, içerik üreticilerinin bu ürünleri sosyal medya paylaşımlarına

ticari amaçla veya ürün yerleştirme yoluyla dahil etmeleri "örtülü reklam ve teşvik" kabul edilir.

"Teşvik Edicilik" ile "Bilgi Verme" Arasındaki Yasal Sınır

Mevzuat, alkollü içkiler sektöründe "bilgi verme" eylemine sadece nihai tüketiciye kapalı olan "arz zinciri içerisinde" ve çok kısıtlı kurallarla izin vermektedir. Bu noktada teşvik edicilik ile bilgi verme arasındaki ince çizgi şu kurallarla ayrılır;

- **Kurumsal Sitelerde Görselsiz Liste Kuralı:** Alkollü içki üretici, ithalatçı veya toptan satıcıları, kendi kurumsal internet sitelerinin "ürünler" bölümünde, hiçbir görsel unsur kullanmaksızın ve reklam yapmaksızın ürettikleri veya pazarladıkları ürünlerin isimlerine ve markalarına sadece "liste halinde" yer verebilirler. Ürünün şişesinin, renginin veya tüketim anının gösterilmesi teşvik edici kabul edilerek yasaklanmıştır.
- **Arz Zincirine Özel (B2B) Şifreli Siteler: Firmalar:** Tüketiciler dışındaki arz zincirine (örneğin ruhsatlı bayilere, barlara, restoranlara) yönelik teknik bilgi vermek amacıyla ayrı bir internet sitesi veya kapalı bir sayfa oluşturabilirler. Ancak bu siteye erişim, satıcılara verilecek kullanıcı adı ve parola ile şifrelenmiş olmak zorundadır. Sadece bu kapalı sistem içerisinde ürün markaları ve görselleri kullanılarak "teknik bilgi" verilebilir. Ayrıca bu sayfalarda, işlemi gerçekleştirecek satıcının fiziki işyeri adresi ile satış belgesi üzerindeki Kurum sicil numarasına yer verilmesi yasal bir zorunluluktur.
- **Doğru Bilgilendirme Kriteri:** Arz zinciri içinde yapılan bu kapalı tanıtımların bile yasal sınırı, alkollü içki tüketiminden kaynaklanan zararlı bir etki oluşturmayacak içerikte, ürünün özelliklerini tanıtmaya ve "doğru bilgilendirmeye" yönelik olması; kesinlikle "teşvik edici ve özendirici olmaksızın" yapılmasıdır.
- **Bilimsel Yayın İstisnası:** Münhasıran alkollü içkilerin uluslararası düzeyde tanıtımına yönelik bilimsel yayın ve faaliyetler düzenlenebilir; ancak bu bilimsel yayınlar hiçbir şekilde reklam amacıyla kullanılamaz.

Dijital Satış (E-Ticaret) Yasağı: Bilgi verme ile teşvik arasındaki duvarın son halkası elektronik ticarettir. Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin bilgi toplumu hizmetleri (internet, e-ticaret siteleri, sosyal medya hesapları vb.) ya da posta ve sipariş yöntemi kullanılarak tüketicilere satılması ve teslim edilmesi kesinlikle yasaktır. Tütün mamullerinin veya alkollü içkilerin internet ortamında tüketicilere yasa dışı satışının yapıldığının tespiti halinde, 5651 sayılı Kanun uyarınca ilgili internet sitelerine/içeriklerine erişimin engellenmesine (URL

engelleme) karar verilir ve çok ağır idari para cezaları uygulanır.

7.4. Tüketiciyi Doğru Bilgilendirme Hakkı Çerçevesinde İletişim Stratejileri

Tütün mamulleri ve alkollü içkiler piyasasında uygulanan mutlak reklam yasağı ("görünmezlik duvarı"), tüketicinin ürünlerin içeriği, taşıdığı sağlık riskleri ve gerçek nitelikleri hakkında doğru ve eksiksiz bilgilendirilmesi ilkesiyle dengelenmiştir. Bu bağlamda, piyasadaki iletişim stratejileri ticari pazarlamadan çıkarak şeffaf, yanıltıcı olmayan, uyarıcı bir "doğru bilgilendirme" zeminine oturtulmuştur.

1. Tütün Ürünlerinde Tüketiciyi Aydınlatma ve Uyarı Stratejileri

- **Yanıltıcı İfadelerin Kesin Yasaklanması**: Türkiye'de üretilen veya ithal edilen tütün mamullerinin dış ambalajlarında; ürünün özellikleri, sağlığa etkileri veya emisyonları hakkında yanıltıcı ve eksik bilgi verilemez. Tüketiciyi belirli bir tütün mamulünün diğerlerinden daha az zararlı olduğu veya dumanın zararlı etkilerini azalttığı şeklinde yanılgıya düşürecek "düşük katranlı", "hafif", "ultra-hafif", "yumuşak" gibi tanımlar veya ticari markalar kesinlikle kullanılamaz. Aynı şekilde, ürünlerin enerji verici, doğal, organik olduğu, iyileştirici özelliklere sahip bulunduğu veya yaşam tarzı faydaları sağladığı ima edilemez.
- **Sağlık Uyarıları ve Standart Paketleme:** Tüketiciyi riskler hakkında doğrudan bilgilendirmek ve uyarmak temel iletişim stratejisidir. Bu nedenle tütün mamulü paketlerinin en geniş iki yüzünde (sigara paketlerinde ön yüzeyin en az %85'ini, arka yüzeyin ise tam %100'ünü kaplayacak şekilde) özel çerçeve içinde resimli ve Türkçe yazılı birleşik sağlık uyarıları ile ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı bilgileri yerleştirilmek zorundadır. Ayrıca marka algısını tamamen kırmak amacıyla "düz ve standart paket" uygulamasına geçilmiş; paketler üzerinde markanın logosu, simgesi veya işaretlerinin kullanımı yasaklanarak, markaların sadece standart bir yazı karakteriyle ve yüzeyin %5'ini aşmayacak şekilde yazılması yasal şart haline getirilmiştir.
- **İçerik ve Emisyonların İfşası (Şeffaflık):** Tüketicinin ne tükettiğini bilme hakkı çerçevesinde, tütün üreticileri kullandıkları tüm girdileri, bunların miktarlarını ve yanmış/yanmamış halleriyle sağlığa etkilerini gösteren toksikolojik verileri yetkili makamlara bildirmek zorundadır. Tarım ve Orman Bakanlığı, ticari sırları (ürün formüllerini) korumak kaydıyla, zifir, nikotin ve karbon monoksit bırakımları da dâhil

olmak üzere bu ürün girdi listelerini tüketicinin bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla kendi internet sitesinde yayımlayarak halkın bilgisine sunar.

2. Alkollü İçkilerde Yanıltıcı Beyanların Engellenmesi

- **Satış Tanımlamaları ve Ürün Kimliği:** Alkollü içkilerde de tüketicinin aldatılmasını önlemek esastır. Ürünlerin sunumunda ve etiketlenmesinde tüketiciyi yanıltıcı nitelikte olan ve ürünün sahip olmadığı özellikleri ima eden "benzer", "tip", "stil", "gibi", "patent" veya "aroma" veya "orada üretildiği tarzda" gibi ifadelerin kullanılması kesinlikle yasaktır.
- **Geleneksellik ve Doğru İfade:** Örneğin geleneksel içkimiz rakının etiketlemesinde, ürünün özellikleri, kalitesi ve üretim tekniği açısından yanlış bir izlenim oluşturacak veya benzer ürünlere nazaran üstün olduğunu vurgulayacak nitelikte ifadelere yer verilemez. Temel amaç, haksız rekabeti önlemek ve tüketicileri aydınlatıcı, doğru bilgilendirecek şekilde piyasaya arzın sağlanmasıdır.
- **Arz Zinciri İçi "Doğru Bilgilendirme:** Alkollü içkilerin piyasa içindeki iletişiminde, tamamen arz zinciri içinde kalan (doğrudan tüketicilere yönelik olmayan) ürün tanıtımlarının, hiçbir şekilde özendirici ve teşvik edici olmaksızın, sadece ürünün teknik özelliklerini tanıtmaya ve "doğru bilgilendirmeye" yönelik yapılması yasal bir zorunluluktur.

3. Medya, Yayıncılık ve Eğitim Yoluyla Bilinçlendirme

Görünmezlik duvarının ötesinde, toplumun aktif olarak bilgilendirilmesi için kamu gücü devreye girer;

- **Zorunlu Uyarıcı Yayınlar:** Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon ve radyolar, ayda en az doksan dakika tütün ürünlerinin ve sağlığa zararlı diğer alışkanlıkların zararları konusunda uyarıcı, eğitici mahiyette yayınlar yapmak zorundadır. Kanun koyucu, bu yayınların gece yarısı kimsenin ekran başında olmadığı saatlerde yayınlanmasını engellemek amacıyla; yayınların tamamının 08:00-22:00 saatleri arasında yapılmasını ve bu sürenin asgari otuz dakikasının doğrudan 17:00-22:00 saatleri arasına (prime-time) yerleştirilmesini emredici bir kurala bağlamıştır
- **Eğitim Müfredatı ve Bilinçlendirme:** Tütün ürünleri tüketiminin sağlık riskleri konusunda çocukları ve gençleri bilinçlendirmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından özel bir müfredat hazırlanır. Toplumun, tütün tüketiminin sağlığa,

ekonomiye ve çevreye olan olumsuz etkileri hakkında bilinçlendirilmesi ve bu konudaki bilgilere açık erişimi uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınmış bir tüketici hakkıdır.

BÖLÜM 8 İhlaller, Denetimler ve Yaptırımlar

8.1. İdari Süreçler: Belge Askıya Alma, İptal ve İdari Para Cezaları

Türkiye'de tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, sigara filtresi ve alkollü içkiler piyasasının düzenlenmesi, piyasa güvenliğinin sağlanması ve halk sağlığının korunması amacıyla katı bir yaptırım sistemi öngörülmüştür. İlgili kanunlara (4733, 4250, 5607 ve 213 sayılı Kanunlar) ve yönetmeliklere aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere karşı idari süreçler kademeli ve oldukça sert bir şekilde işletilir.

1. Satış, İzin ve Yetki Belgelerinin Askıya Alınması Piyasada faaliyet gösterenlerin yetki belgelerinin askıya alınması, genellikle ciddi bir suç şüphesi doğduğunda uygulanan geçici ama çok kesin bir tedbirdir.

- **Adli Süreçlerin Başlaması ve Tedbiren Askıya Alma:** Tütün ve alkol mevzuatına (4733 ve 4250 sayılı Kanunlar), Vergi Usul Kanunu'nun 359/d maddesine (sahte belge düzenleme vb.) veya 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na aykırı fiillerden dolayı bir işletme hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılması durumunda, Bakanlık bu durumdan haberdar olur olmaz ilgili tesis veya işyerine ait yetki belgelerini tedbiren askıya alır.
- **Askıya Alma Sürecindeki Kısıtlamalar:** Askıya alma süresince, söz konusu tesis veya işyeri için kesinlikle başkaca yeni bir satış veya faaliyet belgesi düzenlenmez.
- **Periyodik Değerlendirme ve İade:**Bakanlık, askıya alma işleminin kaldırılıp kaldırılmayacağını altı ayda bir değerlendirir. Adli süreçte işletme lehine bir karar çıkması halinde ise belge iadesi süreci iki farklı şekilde işler; Savcılık makamınca kovuşturmaya yer olmadığına (takipsizlik) karar verilmesi halinde bu kararın kesinleşmesi üzerine; şayet dava açılmışsa ve mahkeme tarafından beraat gibi mahkûmiyet dışında bir hüküm veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilmişse bu kararın kesinleşmesi dahi beklenmeksizin askıya alma işlemi derhal ortadan kaldırılır.
- **Teminat Yükümlülüğünün İhlali:** Mevzuat uyarınca verilmesi zorunlu olan finansal teminatları süresi içinde vermeyen, güncellemeyen veya eksilen teminatı

tamamlamayan firmaların faaliyet belgeleri de teminat verilinceye kadar askıya alınır.

2. Belgelerin İptali ve Sektörden Men Edilme Belgelerin tamamen iptal edilmesi, işletmelerin yasal pazardan kalıcı veya uzun süreli olarak dışlanması anlamına gelir;

- **Kesinleşmiş Mahkumiyet ve Doğrudan İptal:** Yukarıda sayılan kaçakçılık, vergi kaçakçılığı veya ilgili kanunlara muhalefet suçlarından haklarında kesinleşmiş mahkumiyet kararı olanlara sektörde faaliyete ilişkin hiçbir belge verilmez; önceden verilmiş olanlar ise Tarım ve Orman Bakanlığı (veya Kurum) tarafından derhal iptal edilir.
- **Tekerrür (İhlallerin Tekrarlanması) Durumunda İptal:** İdari ihlallerde de tolerans oldukça düşüktür. 4250 sayılı Kanun uyarınca, 18 yaş altına içki satmak, saat yasağını (22:00-06:00 arası perakende satışı) ihlal etmek gibi çok temel kuralların, ilk fiilin işlenmesinden sonraki beş yıl içinde üçüncü defa işlenmesi halinde, satıcıya ait tüm perakende ve açık alkollü içki satış belgeleri iptal edilir.
- **İptal Sonrası Yasaklılık Süresi:** Satış belgesi iptal edilen kişilere, iptal tarihini takip eden iki yıl süreyle yeni belge verilmez. Dahası, hülle yoluyla faaliyetin sürdürülmesini engellemek için, belge iptaline konu işyerinin "farklı bir işletme adı altında" fiilen aynı kişilerce işletildiğinin tespit edilmesi halinde, işyeri üzerine kayıtlı görünen yeni şahıslar da iki yıl boyunca satış belgesi alamaz.
- **Uyarı ve Süre Verilmesine Rağmen İhlalin Sürmesi:** Kanun veya yönetmelik şartlarına uyulmadığı durumlarda (eğer doğrudan adli suç veya ağır kabahat yoksa) Bakanlık firmaya bir düzeltme süresi verir. Verilen süre sonunda aykırılığın giderilmemesi veya aykırılığın niteliği gereği düzeltilmesinin imkansız olduğu hallerde, süre dahi verilmeksizin belgeler iptal edilir.

3. Ağır İdari Para Cezaları

Kuralların ihlali durumunda uygulanan idari para cezaları caydırıcılık esasına göre oldukça yüksek meblağlarda belirlenmiştir. Fiilin ağırlığına göre örnek cezalar şunlardır;

- **Belgesiz Toptan veya Perakende Satış:** Kurumdan toptan satış belgesi almadan tütün mamulleri veya alkollü içki toptan satışı yapanlara 50.000 TL, perakende satış yapanlara ise 5.000 TL idari para cezası verilir.
- **Ambalaj Bozma ve Yetkisiz Açık Sunum:** Piyasaya arz ambalajını bozarak/bölerek (tek tek sigara satmak gibi) veya açık alkollü içki sunum izni olmadığı halde bardakla/

kadehle içki sunumu yapanlara 1.000 TL'den 10.000 TL'ye kadar idari para cezası kesilir.

- **E-Ticaret ve İnternetten Satış Yasağı İhlali:** Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin tüketicilere internet, televizyon, posta veya benzeri elektronik araçlarla satılması kesinlikle yasaktır. Bu yolla satış sistemi kuranlara 20.000 TL'den 100.000 TL'ye kadar ceza verilir ve ilgili internet sitesine doğrudan erişimin engellenmesi kararı aldırılır.
- **Bilgi Verme ve Denetim Yükümlülüğünün İhlali:** İlgili kurumlarca istenen ticari faaliyet, satış raporu, bilgi ve numuneleri süresinde vermeyen, yanıltıcı bilgi veren veya denetim ekiplerine işyerlerini açmayan firmalara 50.000 TL'den 250.000 TL'ye kadar idari para cezası verilir.
- **Reklam ve Promosyon Yasaklarının İhlali:** Tütün ve alkol piyasasında, ürünlerin veya üretici firmaların amblem ve logolarını kullanarak etkinliklere destek olmak (sponsorluk), hediye ve eşantiyon dağıtmak gibi ihlallerde çok ağır para cezaları (on bin TL'den beş yüz bin TL'ye kadar) uygulanır. Piyasaya aykırı sürülen mallar söz konusu olduğunda, bu cezalar ürünlerin "piyasa değeri kadar" (belirli asgari limitlerin altına düşmemek kaydıyla) belirlenebilir.

Bu cezai ve idari yaptırımları uygulamada idareler arası katı bir yetki paylaşımı yapılmıştır. Açık ve perakende satışa ilişkin kuralların, yaş sınırının ve 100 metre mesafe gibi sosyal alan kurallarının ihlalinde doğrudan mahalli mülki amirler (Valilik ve Kaymakamlıklar) ceza kesmeye ve ürünleri müsadere etmeye yetkili iken; 22:00 sonrası saat yasakları, e-ticaret ihlalleri, üretim, ithalat, reklam yasağı ve sektörel izinlere ilişkin ihlallerde idari para cezası verme yetkisi doğrudan Tarım ve Orman Bakanlığı (TADAB) nezdindedir. İşlenen fiil, tekerrür hükümlerine giriyorsa kesilen idari para cezaları bir önceki cezanın iki katı olarak uygulanır.

8.2. Adli Boyut: 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kapsamındaki Suçlar

Tütün, tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler piyasasında kayıt dışılık ve sahtecilikle mücadele, idari yaptırımların ötesinde 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında doğrudan adli suç sayılarak ağır hapis cezalarına bağlanmıştır. Piyasayı ve kamu sağlığını doğrudan tehdit eden bu suçlar ve karşılığındaki yaptırımlar şunlardır;

1. Sektörel Ürünlerde Cezayı Artıran Özel Durum (Ağırlaştırıcı Neden)

Gümrük işlemlerine tabi tutulmaksızın veya aldatıcı işlemlerle ülkeye eşya sokmak genel bir kaçakçılık suçu olmakla birlikte, kaçakçılık suçunun konusunu oluşturan eşyanın akaryakıt ile tütün, tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler olması halinde, verilecek cezalar yarısından iki katına kadar artırılır. Bu ağırlaştırıcı hükmün uygulanması suretiyle faillere verilecek hapis cezası üç yıldan az olamaz.

2. Bandrol, Etiket ve İşaretlerde Sahtecilik ile Usulsüz Kullanım

Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin izlenebilirliğini sağlayan bandrol ve etiketlerin güvenliğini ihlal etmek en ağır suçlardan biridir;

- **Taklit Bandrol İmalatı ve Ticareti**: Ambalajlara kamu kurumlarınca uygulanan bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretlerin taklitlerini imal eden veya ülkeye sokanlar ile bunları bilerek bulunduran, nakleden, satan ya da kullananlar 3 yıldan 6 yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.
- **Gerçek Bandrolün Usulsüz Kullanımı ve Dağıtımı**: Bandrolleri ilgili mevzuata uygun şekilde temin etmesine rağmen belirlenen ürünlerde kullanmaksızın bedelli veya bedelsiz olarak yayanlar, bu işaretleri alma hakkı olmadığı halde kurumları yanıltarak sahte evrakla temin edenler veya bandrolleri konulduğu üründen kaldırarak amacı dışında kullananlar da aynı şekilde 3 yıldan 6 yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

3. Bandrolsüz veya Sahte Bandrollü Ürün Ticareti

Ambalajlarında yasal bandrol bulunmayan ya da taklit/yanıltıcı bandrol taşıyan tütün mamulleri, makaron, yaprak sigara kâğıdı, etil alkol, metanol ve alkollü içkileri ticari amaçla üreten, bulunduran, nakleden, satışa arz eden, satan veya bu özelliğini bilerek ticari amaçla satın alan kişiler 3 yıldan 6 yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile yargılanır. Şayet bu ürünlerin kaçak olarak yurda sokulduğu anlaşılırsa, cezanın alt sınırı 3 yıldan başlamak üzere artırımlı ceza (Kanunun onuncu fıkrası) tatbik edilir.

4. Doldurulmuş Makaron ve Yetkisiz Tütün Ticareti

Suçları Sektördeki yeni nesil kaçakçılık yöntemlerine karşı getirilen özel adli cezalar şunlardır;

- **Doldurulmuş Makaron/Kağıt Satışı:** Ticari amaçla; makaron veya yaprak sigara kâğıdını, içine kıyılmış tütün, parçalanmış tütün ya da tütün harici herhangi bir madde doldurulmuş olarak satanlara, satışa arz edenlere, bulunduran ve nakledenlere 3 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası verilir.

- **Belgesiz Ticaret:** Tarım ve Orman Bakanlığından yetki belgesi almadan veya bildirimde bulunmadan tütün ticareti yapanlara 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilir.

5. Nitelikli Haller (Cezayı Katlayan Durumlar)

Bu kanunda tanımlanan suçların işleniş biçimine göre cezalar ciddi şekilde artırılır;

- Suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza iki kat artırılır.
- Suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde ceza yarı oranında artırılır.
- Suçun, kaçakçılık fiillerini önlemek ve izlemekle görevli kişiler tarafından veya mesleğin sağladığı kolaylıklardan yararlanılarak işlenmesi halinde ceza yarı oranında artırılır.
- Suç belgede sahtecilik yapılarak işlenmişse, ayrıca sahtecilik suçundan dolayı da ek ceza verilir.

6. Etkin Pişmanlık Hükümleri

Kaçakçılık suçlarına karışan ancak yetkililerle işbirliği yapan veya zararı telafi edenler için cezadan kurtulma veya ceza indirimi (etkin pişmanlık) imkanı tanınmıştır;

- **İhbar ve İşbirliği:** Suça iştirak etmiş olan kişi; resmî makamlar haber almadan önce fiili, diğer failleri ve kaçak eşyanın saklandığı yerleri bildirir ve bu bilgi faillerin/eşyanın yakalanmasını sağlarsa cezalandırılmaz. Haber alındıktan sonra fiilin bütünüyle ortaya çıkmasına hizmet eden kişiye verilecek ceza ise üçte iki oranında indirilir.
- **Ödeme Yoluyla İndirim:** Örgütlü suçlar ile mükerrirler hariç olmak üzere; kaçakçılık suçunu işleyen kişi etkin pişmanlık göstererek suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine öderse; bu ödemeyi soruşturma evresi sona erinceye kadar yaparsa cezasında yarı oranında, kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar yaparsa üçte bir oranında indirim uygulanır.

SON SÖZ

Sayfalar boyunca kanun maddelerinin, fıkraların, cezaların ve mevzuatın o tavizsiz yüzüyle baş başa kaldık. Bir hukuk rehberinin doğası gereği; üreticiden tüketiciye, şişeden kadehe uzanan o uzun yolculuğun yasal sınırlarını en net haliyle çizdik.

Kanunlar ne kadar katı, sınırlar ne kadar keskin olursa olsun; devlet sadece yasal çerçeveyi belirler. O çerçevenin içindeki zarafeti, ritüeli ve o kadehin etrafında kurulan çilingir sofrasının ruhunu ise ancak o kültürü yaşayan toplumun kendisi tayin eder.

Bu çalışmada, güncel mevzuatın soğuk gerçekliğine ve yürürlükteki yasal kurallara yer verdik. Dileriz ki sonraki eserlerimizde; tarihin tozlu sayfalarında kalmış geçmiş yasaları, sofraların yazılı olmayan o kadim sözlü kurallarını, yani adabını ve tüm bu kuralların dünden bugüne uzanan sosyolojik yansımalarını uzun uzun konuşma fırsatı buluruz.

Unutulmamalıdır ki, bir kültürü hakkıyla yaşatmanın ve korumanın ilk adımı, onu çevreleyen güncel kurallara tam bir "*vukufiyet*" ile hâkim olmaktan geçer. *Bilgi, sofranın en sağlam mezesidir.* Mevzuata vakıf, adaba sadık kalmak dileğiyle…

Güzellikle ve muhabbetle her daim *şerefe!*

KAYNAKÇA

I. Kanunlar

- 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu
- 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun
- 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu
- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu
- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

II. Yönetmelikler

- Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Alkol ve Alkollü İçkilerin İç ve Dış Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Alkol ve Alkollü İçki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulmaları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Etil Alkol ve Metanolün Üretimi ile İç ve Dış Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Tütün Mamullerinin Üretim ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği
- Tütün Ürünlerinin Tüketilmemesine ve Satışına İlişkin Yasal Uyarılar Hakkında Yönetmelik
- Makaron Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Yaprak Sigara Kağıdı Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

- Tütün Mamullerinin Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik

III. Tebliğler

- Açık Alkollü İçki Satış Belgesini Haiz İşyerlerinde Kullanılan Servis Amaçlı Materyallere İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2024/18)
- Alkollü İçki Ambalajları Üzerine Konulacak Uyarı Mesajlarıyla İlgili Tebliğ
- Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerde Bandrollü Ürün İzleme Sistemi Genel Tebliği
- Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin İthalatına Dair Dış Ticarette Standardizasyon Tebliği
- Şarap Üretimi ve Piyasaya Arzı İle İlgili Tebliğ
- Rakıya Özgü Tanımlamaların ve Özelliklerin Etiketlenmesi Hakkında Tebliğ
- Türk Gıda Kodeksi Distile Alkollü İçkiler Tebliği
- Türk Gıda Kodeksi Şarap Tebliği
- Nargilelik Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği
- Pipoluk Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği
- Puro ve Sigarillo Teknik Düzenleme Tebliği
- Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği
- Makaronların Teknik Düzenlemelere Uygunluklarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ

IV. Kurul Kararları, Kılavuzlar ve Genelgeler

- Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz
- Başka Firmalar Adına (Fason) Alkollü İçki Üretiminin Yapılamayacağına İlişkin Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu Kararı
- Yurt Dışından Numune, Fuar veya Sergi Kapsamında Alkollü İçki İthaline İlişkin Kurul Kararı
- Girdi Bildirim ve Toksikolojik Veri Tablolarında Yer Alan Verilerin Değerlendirilmesine İlişkin Kurul Kararı
- Ulusal Tütün Kontrol Programı (Başbakanlık Genelgesi)